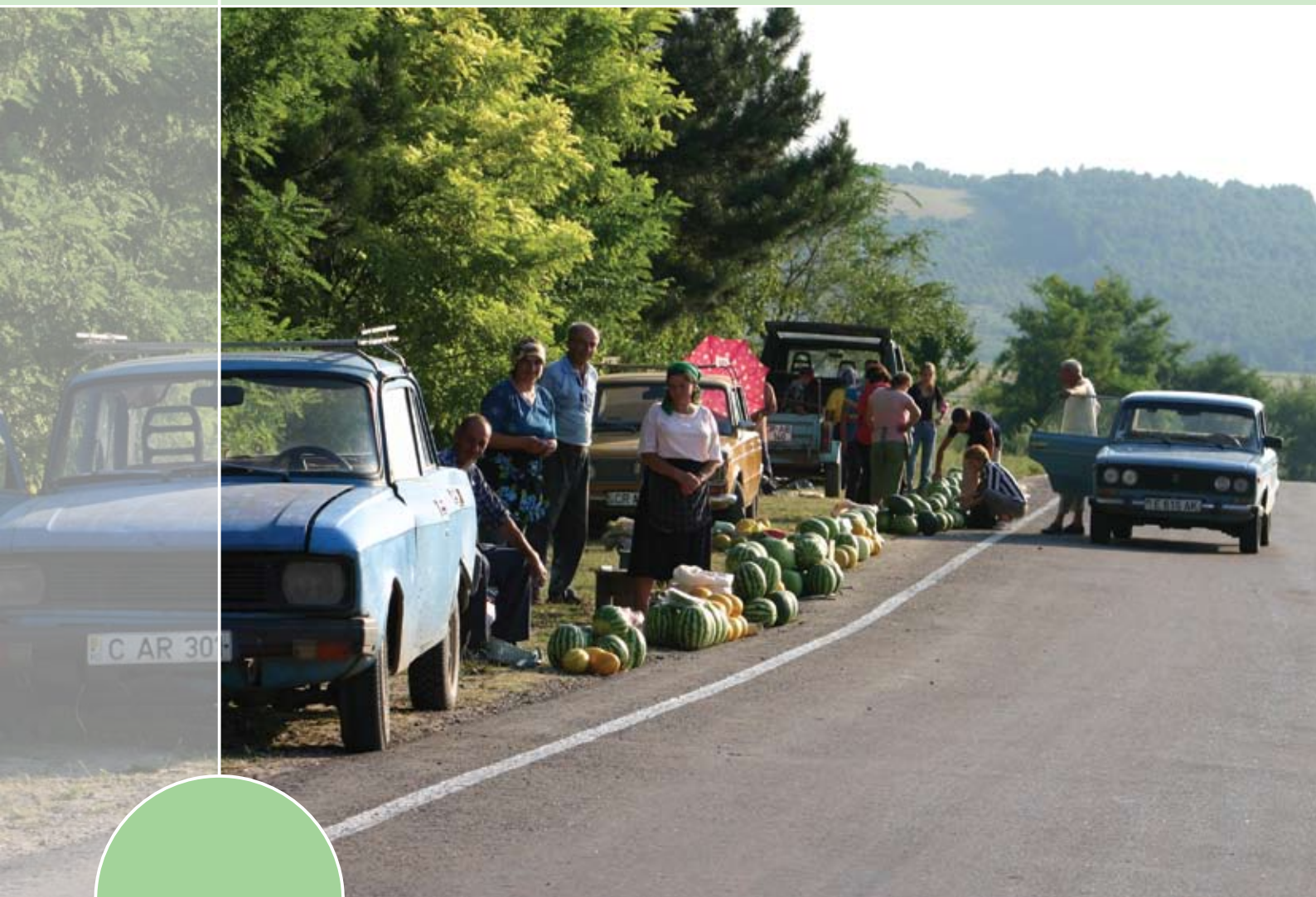

Drumuri peste Nistru

Transnistria: Percepțiile Populației privind soluționarea pașnică a conflictului

Mai 2011

Note

Acest raport a fost scris de către John Beyer. Studiul a fost realizat de către John Beyer în cooperare cu Victor Chirilă și Radu Vrabie de la Asociația pentru Politică Externă (APE). Comentariile au fost elaborate de către Laurence Broyd, Sabine Freizer, Stefan Judge, Walter Kemp, Margareta Mamaliga, Nicu Popescu, Stefan Wolff, Janet Gunn, Keith Shannon, Victor Munteanu, precum și de o serie de colegi de la Saferworld și Conciliation Resources. Traducerea în limba română a fost realizată de către Victoria Boian și redactată de Radu Vrabie, iar design-ul copertii a fost realizat de către Jane Stevenson. Acest raport a fost elaborat în cadrul proiectului Percepțiile Oamenilor privind Procesele de Pacificare.

Proiectul Percepțiile Oamenilor privind Procesele de Pacificare reprezintă o inițiativă comună implementată de către Conciliation Resources și Saferworld, finanțată prin intermediul Instrumentului de Stabilitate al Comisiei Europene. Proiectul oferă Uniunii Europene analize și recomandări bazate pe opiniile și experiența localnicilor dintr-o serie de țări și regiuni afectate de fragilitate și conflicte violente.

© Saferworld Mai 2011. Toate drepturile rezervate. Nici un fragment din această publicație nu poate fi reprodusă, păstrată în sisteme de stocare a informației, transmisă sub orice formă sau prin orice tip de mijloace electronice, mecanice, fotocopiere, înregistrare sau oricare alt mod, fără permisiunea titularului. Saferworld salută și încurajează utilizarea și diseminarea materialelor incluse în această publicație.

Această lucrare a fost elaborată cu suportul financiar al UE. Saferworld își asumă responsabilitatea exclusivă pentru conținutul acestei lucrări care nu reflectă neapărat poziția Uniunii Europene.

Abrevieri

AIE	Alianța pentru Integrare Europeană
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
CBM	Măsuri de Consolidare a Încrederii
DFID	Departamentul pentru Dezvoltare Internațională
EUBAM	Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina
FMI	Fondul Monetar Internațional
IMM	Întreprinderi Mici și Mijlocii
MMZ	Uzina Metalurgică din Moldova
ONG	Organizație Nonguvernamentală
OSCE	Organizația pentru Securitate și Cooperare în Europa
OSM	Organizația Mondială a Sănătății
PNUD	Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare
SEAE	Serviciul de Acțiune Extern al Uniunii Europene
UE	Uniunea Europeană
UNFPA	Fondul Națiunilor Unite pentru Populație
UNICEF	Fondul Națiunilor Unite pentru Copii
USAID	Agencia SUA pentru Dezvoltare Internațională
ZLSCA	Zona de Liber Schimb și Comerț Aprofundat

Cuprins

Rezumat	4
1. Introducere	5
2. Analiză: Mediere, Obstacole și Dinamică: Îngrijorare continuă	6
Diplomația fotbalului	7
Obstacole și suspiciuni	7
Actori externi	8
Inițiativa Germaniei - Uniunii Europene – Rusiei	9
Costurile și beneficiile reglementării	11
Includerea Transnistriei	12
3. Actori: Moldova	14
Transnistria	16
Ucraina	19
Rusia	20
Uniunea Europeană	21
UE: Germania	24
UE: România	24
4. Tematici: Mituri și Stereotipuri: Media	25
Aspecte sociale: Stabilirea relațiilor între tineri	25
Aducerea prosperității: Consolidarea afacerilor	27
5. Recomandări pentru Uniunea Europeană: Politici și Programe	29
Anexă: Focus grupuri: Metodologie și Validare	38
Interviurile informative cheie	40
Bibliografie	42

Rezumat

Transnistria reprezintă o fâșie de pământ de pe malul stâng al râului Nistru ce s-a separat de restul Moldovei în 1990. Deși, apoi a urmat un conflict armat, din anul 1992 nu a fost înregistrat nici un deces. Acesta nu este un conflict în tot sensul cuvântului: este o situație de pe urma căreia beneficiază interesele de afaceri a celor apropiați de elita conducătoare și convine unor actori externi. Transnistria suferă de probleme economice profunde, iar administrația s-ar prăbuși în lipsa subvențiilor oferite de Rusia. Este puțin probabil ca Transnistria să fie recunoscută, chiar și de către Rusia. Atât timp cât Transnistria rămâne a fi o problemă, Moldova are puține șanse de a adera la UE, iar pentru a depăși acest impas, Moldova și Transnistria trebuie să găsească o soluție. Este necesar ca Moldova să arate locuitorilor din regiunea transnistreană că o soluție ar fi benefică, la fel cum discută și UE cu Rusia pentru ai demonstra că o soluție nu ar fi în detrimentul Rusiei.

Acest studiu este actual deoarece vine într-un moment când Moldova își reafirmă perspectivele sale europene, în timp ce apropiatele „alegeri” în Transnistria ar putea, de asemenea, prezice o schimbare. Problematika transnistreană se află acum la frontiera UE: Transnistria este problema UE. Inițiativa Germaniei – UE din 2010 urmărește soluționarea problematicii transnistrene la nivel strategic, angajând actorul cheie străin, Rusia.

Acest studiu a fost realizat în baza unor focus grupuri alcătuite din oameni de rând atât din Transnistria, cât și de pe întreg teritoriul Moldovei. Focus grupurile au prezentat percepții non-elitiste, lucru important atunci când unele persoane ce reprezintă elitele au interese personale în status quo. Percepțiile focus grupurilor au fost consolidate prin interviuri cu politicieni și experți din Chișinău, Tiraspol și Berlin. Studiul este împărțit în trei părți: analiza conflictului, examinarea actorilor și tematici furnizate de focus grupuri.

La sfârșit, raportul oferă UE recomandări detaliate privind politici și programe, focusându-se pe următoarele principii:

- Suport acordat de UE eforturilor Moldovei privind apropierea de UE, inclusiv progrese referitoare la Transnistria
- Cooperarea UE cu partenerii, dezvoltarea inițiativelor Germaniei – UE – Rusiei privind Transnistria
- Cooperarea UE cu Moldova pentru elaborarea strategiilor de reglementare
- Cooperarea UE cu Moldova pentru a include Transnistria în negocierile cu UE
- Cooperarea UE cu Moldova și Transnistria pentru a consolida încrederea
- Suport acordat de UE pentru o strategie media
- Cooperarea UE cu Moldova privind stabilirea relațiilor între tineri și un spectru mai larg al societății
- Suport acordat de UE pentru sectorul de afaceri de pe ambele maluri

Este preconizat ca acest studiu să fie inclus în Analiza Strategică a Conflictelor întreprinsă de Reprezentanța Europeană la Chișinău și Strategia de Reunificare a Guvernului moldovean.

1. Introducere

“Important este, că ne-ați cerut părerea; proiectele trebuie să înceapă de la oameni”

Liudmila Borodina, Director, NGO Basic Center of Rehabilitation OSORC, Tiraspol

Eforturile internaționale și naționale de prevenire și soluționare a conflictului violent, și susținere a recuperării în situații de criză, conțin deseori puține informații despre opiniile și experiența populației direct afectate. Înțelegerea de către ei a cauzelor, actorilor și dinamicii conflictului, precum și contribuția lor în definirea agendei de pacificare, este rareori captată și de multe ori inaccesibilă celor care elaborează politici. Analizele politice de nivel înalt, deși importante, pot să identifice diferite seturi de priorități și oportunități pentru pacificare și dezvoltare din percepțiile comunității. Totuși, ambele nivele sunt relevante, interdependente și ar trebui să formeze o viziune pe termen lung a proceselor de participare și transformare în ceea ce privește pacea, stabilitatea și dezvoltarea social - economică. Scopul acestui studiu este de a capta percepțiile membrilor comunității referitor la cauzele și dinamica problematicei transnistrene și să formuleze recomandări politice Uniunii Europene privind modul în care aceasta ar putea răspunde eficient la aceste provocări.

Au fost convocate 6 focus grupuri pentru a oferi o viziune non-elitistă, 3 pe malul drept și 3 în Transnistria. Pe malul vestic, un grup a fost din afara capitalei, alcătuită din tineri dintr-un oraș mai nordic, Șoldănești; un alt grup a fost alcătuit din studenți universitari din Chișinău; al treilea a fost format dintr-un grup de femei realizate profesional din Chișinău. În Tiraspol, s-a întrunit un grup de tineri (în mare parte studenți), un grup de oameni de afaceri tineri și, iarăși, un grup de femei realizate profesional. Deși focus grupurile lucrau în baza principiului „fără nume, fără citări” pentru a încuraja discuțiile libere, citarea putea fi posibilă doar cu acordul persoanelor în cauză.

Rezultatele focus grupurilor au fost dezvoltate și completate prin intermediul întâlnirilor cu experți și practicieni din Chișinău, Tiraspol și Berlin.

În această lucrare se folosește termenul „Transnistria” (deoarece este mai ușor pentru vorbitorii de limbă engleză), în loc de rusescul “Pridnestrovia” sau “Transdnestria”. „Malul Estic” se referă la Transnistria (deseori numit Malul Stâng deoarece este pe partea stângă a cursului apei), „Malul Vestic” se referă la partea Nistrului unde se află Chișinăul. Termeni precum „rezolvare” și „reglementare” nu implică o soluție anume.

Studiul este repartizat în trei secțiuni: analiza conflictului, examinarea actorilor și tematicile de la focus grupuri, urmate de recomandări detaliate pentru Uniunea Europeană privind politici și programe.

„Liderii transnistreni înțeleg că nimeni nu va recunoaște Transnistria, în timp ce Chișinăul își dă seama că Moldova nu poate adera la UE atâta timp cât există problematica Transnistreană” Andrei Safonov, politolog, Tiraspol

2. Analiză: Mediere, Obstacole și Dinamică

Îngrijorare continuă

O temă abordată de toate focus grupurile, de pe ambele maluri ale râului Nistru a fost că oamenii de rând s-ar simți mai bine dacă problematica transnistreană ar fi soluționată. În același timp, prima preocupare în viață pentru grupurile de pe ambele maluri a fost cum să-și îmbunătățească situația economică precară și șansele de viață, ci nu soluționarea problematicii transnistrene.

Grupurile de pe ambele părți cred că impasul periclitează dezvoltarea economică și mediul de afaceri. Oamenii de afaceri de pe ambele părți se confruntă cu probleme de plăți curente și transportarea bunurilor peste linia de delimitare și consideră această trecere un chin. În domeniul asistenței sociale, oamenii au suferit de pe urma problemelor ce țin de nerecunoașterea documentelor (legale și de identitate, certificate de căsătorie sau divorț).

Focus Grupurile au reflectat rezultatele sondajului de opinie din 2009, realizat pe ambele maluri de către New Age/CBS-AXA. Conform acestui sondaj 56% de transnistreni cred că separarea va pune în pericol fiecare mal în parte, în timp ce pe Malul Vestic sunt de aceeași părere 82%. 82% de transnistreni și 93% de pe Malul Vestic cred că o soluție este fie „importantă” fie „foarte importantă”.¹

Caracteristicile unei soluții nu au reprezentat un interes de bază; aceasta ar ține de lideri și actori externi. A predominat dorința de a rezolva problemele de zi cu zi (în afaceri, viața socială și contactele zilnice) cât mai curând posibil. Grupurile de pe Malul Vestic (partea Râului Nistru pe care se află Chișinăul), presupun că într-o zi Transnistria va avea un gen de autonomie într-o Moldovă Unită. Focus grupurile din Transnistria conștientizează dificultatea poziției lor: Transnistria a avut toate atributele unui stat națiune, dar, în același timp, și toate dezavantajele, ea nefiind recunoscută de nimeni în exterior. Putea fi remarcat faptul că tinerii din Transnistria, în mod deosebit, percepeau separarea de restul Moldovei drept un lucru firesc; separarea a fost o necesitate istorică. În timp ce persoane din fiecare grup (în particular printre tineri) i-au considerat vinovați pe oamenii de rând de pe ambele maluri, frustrări au fost exprimate, în mare parte, doar la adresa politicienilor. De exemplu, femeile realizate profesional din Tiraspol au considerat că atât conducerea de pe malul drept, cât și cea de pe malul stâng este responsabilă pentru că nu a încurajat respectul reciproc între Chișinău și Tiraspol; abordările lor au făcut ca orice soluție să fie mult mai dificil de realizat. Liderii trebuiau să treacă peste avantajele personale imediate. Aceste

¹ **New Age (Transnistria) and CBS-AXA (Moldova):** *The perception of Moldova's and Transnistria's residents towards Russia, the West and each other*, Chisinau (2009), p 25.

opinii au răsunat ca un ecou în viziunile grupului de femei de la Chișinău, care cred că primul pas trebuia să fie exprimarea și fortificarea bunei voințe între Chișinău și Tiraspol, și a unei dorințe reale de a mișca lucrurile din loc: „nici una din părți nu dorește soluționarea problemei”; oamenii din sfera politică trebuiau să lase deoparte interesele lor politice și de afaceri pentru binele Moldovei.

„Trebuie să lăsăm la o parte ambițiile noastre personale; trebuie să căutăm o cale pentru a realiza un dialog constructiv ... aceasta este părerea mea fermă” Ruslana Grosu, cercetătoare, Chișinău

Diplomația Fotbalului

Grupurile de pe ambele maluri ale râului au văzut o ocazie de schimbare a situației odată cu instaurarea unui nou Guvern la Chișinău în 2009 și „diplomația fotbalului” care s-a desfășurat în 2010. Focus grupurile din Tiraspol (la fel ca și cele de pe întreg teritoriul Moldovei), au perceput noii miniștri de la Chișinău ca fiind mai mult orientați spre găsirea de soluții și mai puțin axați pe retorică și bârfe, precum precedenta Guvernare Comunistă.

Drept urmare a câștigării alegerilor din 2009 în defavoarea Comuniștilor, noul Prim Ministru al Republicii Moldova Vlad Filat s-a întâlnit de două ori în 2010 cu „Președintele” Transnistriei Igor Smirnov și alți lideri. Aceste întâlniri, care s-au desfășurat pe stadionul de fotbal de la marginea Tiraspolului au avut drept rezultat redeschiderea rutei de tren pentru pasageri Chișinău – Tiraspol - Odessa precum și a dat speranța realizării mai multor măsuri practice. Acestea includ redeschiderea serviciilor de transport feroviar a mărfurilor pe teritoriul Transnistriei (întreprinderile transnistrene trebuie să transporte mărfurile pe o rută ocolitoare de 300 km, comparativ cu o rută directă de 40 km până la portul din Odessa) și restabilirea conexiunii telefonice directe. Unii comentatori locali se tem că interesele consolidate de afaceri (mai degrabă decât cele politice) vor împiedica progresul privind aceste subiecte. Transnistrenii enumeră o serie de probleme care împiedică progresul, acestea fiind evidențiate mai jos.

Obstacole și suspiciuni

Legislația adoptată de Parlamentul Republicii Moldova în anul 2005 (de exemplu, Legea cu privire la prevederile de bază ale statutului juridic special al localităților de pe malul stâng al Nistrului, 22 iulie 2005) este folosită de către transnistreni pentru a frâna negocierile în măsura în care aceasta prevede o anumită formă de soluționare a conflictului. Având în vedere că Legea a fost votată în unanimitate de voturi, nu are sens ca actualul Guvern să renunțe la ea. Cu toate acestea, Chișinăul ar putea examina căile de modificare a legislației în eventualitatea unei reglementări și discuta aceste modalități cu partea transnistreană.

Una dintre cele mai des enunțate temeri ale transnistrenilor este că reglementarea ar însemna pierderea locurilor de muncă de către un număr mare de angajați din sectorul public, în special poliție, serviciul vamal, serviciul de grăniceri și forțele armate. O soluție trebuie să le ofere garanții că: își vor păstra locurile de muncă, și, probabil, vor avea un beneficiu financiar. Procesul de reintegrare ar trebui să fie gestionat cu atenție: forțele armate transnistrene sunt mai mari decât cele ale Republicii Moldova. Problema trebuie să fie cercetată având în vedere costurile și metodele, concedierile și reconversia profesională. Moldova va trebui să realizeze o campanie de publicitate pe scară largă pentru a face orice mesaj credibil.

În plus, exista îngrijorarea pe partea transnistreană că Republica Moldova ar putea fuziona cu România. Ei citează declarații făcute de politicieni români și moldoveni pentru a dovedi temeinicia acestei îngrijorări. Acest fapt este legat de frica că moldovenii sunt intoleranți față de vorbitorii de limbă rusă și că în noul stat se va insista asupra limbii române, drept unica limbă acceptată. Precum a spus un tânăr transnistrean: „nu îmi imaginez cum bunica mea se va descurca dacă va fi nevoită să-i vorbească medicului în limba română”. Deși aceste îngrijorări se bazează mai mult pe retorică cât și pe realitate, percepțiile trebuie să fie clarificate. Dacă subiectul limbii nu va fi clarificat într-un mod permeabil există pericolul ca o problemă latentă să devină cauza unei tensiuni, nu doar în relațiile cu Transnistria, dar și în interiorul societății de pe Malul Vestic:

„Ne îndreptăm spre un model Belgian” Arcadie Barbăroșie, Director Executiv, Institutul de Politici Publice, Chișinău

Actori externi, mediere externă

În timp ce focus grupurile și-au exprimat dezamăgirea față de politicienii lor, în fiecare grup a existat un consens că actorii externi au fost cheia pentru deblocarea problemei transnistrene. Precum a remarcat o participantă din grupul de femei din Chișinău: „politica statelor mici este dictată de statele mari”. Majoritatea persoanelor din grupul de studenți universitari de la Chișinău (trei din patru) au considerat că o eventuală soluție privind problematica transnistreană va veni numai în urma unei intervenții din exterior, din partea Rusiei, Statelor Unite ale Americii și a Uniunii Europene: Uniunea Europeană trebuia să forțeze mai mult Rusia în ceea ce privește Transnistria.

Transnistria s-a rupt de restul Republicii Moldova în 1990 odată cu colapsul Uniunii Sovietice. Ostilitățile au dus la pierderea a câteva sute de vieți umane, în timp ce ambele maluri ale Râului Nistru luptau pentru teritoriu. Un cadru ce permitea încetarea focurilor a fost propus de Rusia și a intrat în vigoare în iulie 1992: de atunci au fost înregistrate hărțuiri și violențe, dar nu și decesuri. Forțe de menținere a păcii inițiate de Rusia (în componența cărora intră ruși, moldoveni, transnistreni și ucraineni) au poziții de-a lungul liniei de demarcație (zona de securitate).

Periodic, există propuneri de a reconfigura forțele de menținere a păcii, de exemplu, prin includerea UE și SUA. Negocierea pe acest subiect este de natură să distragă atenția de la scopul principal, reglementarea propriu-zisă. Odată ce o soluție va fi stabilită, nu va mai fi nevoie, probabil, de pacificatori.

Încercările de mediere au urmat două căi. Din 1996, a existat un cadru de negocieri format din 5 părți: Moldova, Transnistria, Rusia, Ucraina și OSCE. Acest cadru a fost extins în 2005 prin includerea a doi observatori, SUA și UE, astfel, transformându-se în formatul „5+2”. Progresul a fost dezamăgitor, și se observă o notă de cinism referitor la acesta pe ambele maluri, dar, în 2010, s-a înregistrat o avansare. Între timp, a co-existat o cale paralelă de întâlniri bilaterale Moldo – Transnistrene ad hoc, de obicei, susținute de Rusia.

„Formatul 5+2 a fost creat pentru a menține conflictul” Arcadie Barbăroșie

Din când în când, apare sugestia de a schimba formatul „5+2” prin oferirea statutului de membru cu drepturi depline UE (și poate SUA). Acest lucru, iarăși, ar distrage atenția de la scopul principal, reglementarea propriu-zisă, și ar putea fi o scuză pentru târăgănare, în timp ce cei „5” (inclusiv Transnistria și Rusia) se gândesc la o propunere. În orice caz, UE poate juca un rol activ indiferent de statutul său formal; orice progres este cu mult mai probabil de realizat, în primul rând, prin discuții neoficiale.

Inițiativa Germaniei – UE – Rusiei

Focus grupurile au reflectat viziunile majorității populației din Moldova și Transnistria: în ceea ce privește actorii externi, cheia reglementării se află la Moscova². Inițiativa Cancelarului Merkel și Președintelui Medvedev din iunie 2010 de la Meseberg a fost importantă pentru recunoașterea acestui fapt și pentru angajamentul asumat de către un stat membru a cărui opinii sunt vitale pentru Rusia. Urmată de întâlniri ulterioare la nivel înalt și, schimburi și reuniuni ale înalților funcționari, aceasta a pus bazele unei noi direcții pentru UE.

Toate grupurile au vorbit pozitiv despre inițiativă: a fost ceva nou. Grupul de femei din Chișinău a fost mirat că o țară importantă precum Germania s-a preocupat de soarta unei țări mici ca Moldova.

„Această susținere din partea Germaniei ... această inițiativă a Angelei Merkel ... când a oferit Rusiei regim de vize liberalizat cu UE ... a fost foarte generoasă față de statul nostru mic” Oxana Caraus, economist, Chișinău

² New Age/CBS-AXA *op cit*, p 23. În 2009, 37% de transnistreni și 38% de pe Malul Vestic considerau că liderii lor reprezintă cheia reglementării, în timp ce 25% de transnistreni și 32% de pe Malul Vestic credeau că este Rusia.

În comunicatul de presă dat publicității după întâlnirea Cancelarului Merkel cu Președintele Medvedev în iunie 2010 la Meseberg se vorbea despre „stabilirea unor reguli de bază pentru operațiuni de crize civile/militare comune între UE și Rusia”. „Primul subiect l-ar putea reprezenta conflictul transnistrean ... ar putea include un angajament comun între UE și Rusia, astfel, asigurând o tranziție lină de la situația prezentă către stadiul final”.

Această idee a fost consolidată la întâlnirea trilaterală dintre Germania – Franța – Rusia la Deauville, în octombrie 2010, și prin discuțiile dintre Reprezentantul Serviciului de Acțiune Extern al Uniunii Europene Catherine Ashton și Ministrul de Externe Rus Serghei Lavrov. Ideea este că Rusia va îndemna Transnistria să negocieze, în timp ce Germania va pleda pentru un Comitet de Securitate de nivel înalt între Rusia și UE (un răspuns la propunerea Președintelui Medvedev din 2008 referitor la o nouă arhitectură de securitate în Europa).

Există dezbateri între statele membre UE dacă Rusia ar trebui să primească ceva în schimbul progresului sau dacă, pur și simplu, ar trebui să ne așteptăm ca Rusia „să facă ceea ce este corect”. Nici una din ideile speculate referitor la un schimb nu este ușoară: lista include oferirea Rusiei regimul de vize liberalizat, sau concesiile referitoare la Scutul Anti – Rachetă în UE: unele state UE văd acest fapt ca o încercare a Rusiei de a despărți europenii de americani. UE trebuie să elaboreze o strategie clară.

Progresul nu s-a realizat atât de repede precum și-ar fi dorit criticii, dar acesta trebuie văzut drept un prim pas al unui proces îndelungat. O atmosferă îmbunătățită s-a observat în timpul discuțiilor neoficiale în formatul „5+2” în perioada 2010 – 2011; s-a simțit mai multă bunăvoință în a stabili întâlniri. Există o speranță atât la Chișinău, cât și la Tiraspol că discuțiile se vor formaliza pe parcursul anului 2011.

Poziția declarată a Transnistriei este de a căpăta independența; rezultatele referendumului (nerecunoscut de către UE) au arătat dorința populației din Transnistria de a avea un astfel de statut. Orice soluție trebuie să țină cont de faptul că Transnistria, de 20 de ani, este într-un fel, independentă de facto.

Moldova oferă autonomie într-un stat unitar. În cazul în care negocierile vor începe cu toată seriozitatea subiectul discuției va reprezenta gradul de autonomie și garanțiile acesteia. Deși negocierile ar trebui să continue prin discutarea măsurilor de consolidare a încrederii, nu trebuie să se amâne prea mult progresele privind negocierea statutului final. În cazul în care ar exista un consens asupra parametrilor unui acord, realizabil într-un anumit cadru temporal și cu mediatorilor de nivel înalt, acest fapt ar contribui la o dezvoltare mai rapidă. Să sperăm că aceste negocieri vor evita dezbaterile succesiunii argumentelor în modul „cine a apărut primul oul sau găina”: ce trebuie să fie realizat în primul rând reglementarea sau retragerea trupelor rusești?

Ambele părți menționează documente semnate și neimplementate drept exemple de neasumare de angajamente. Deși ar trebui să se țină cont de ele, în căutarea unei soluții

negociatorii trebuie să îndemne părțile să privească înainte și nu înapoi, să găsească măsuri comune care ar aduce beneficii fiecărei părți. Între timp, măsurile de consolidare a încrederii sunt importante pentru că reprezintă un proces care permite părților să țină cont de înțelegerile anterioare.

Același lucru îl putem spune și despre obiecțiile că momentul nu este potrivit pentru negocieri din cauza cadrului politic temporal: pe de o parte viitoarele alegeri „prezidențiale „în Transnistria, iar pe de altă parte nealegerii unui președinte la Chișinău sau percepția unei instabilități în cadrul Coaliției de Guvernare de la Chișinău. Deși acești factori trebuie luați în considerare, aceștia nu trebuie lăsați să împiedice progresul, care, în orice caz, trebuie să aibă un sprijin larg din partea întregului spectru politic de pe ambele maluri ale râului. Prin urmare, există necesitatea de a pregăti opinia publică de pe ambele părți pentru compromis și schimbare.

Costurile și beneficiile reglementării

De asemenea, există necesitatea de publicitate a costurilor și beneficiilor reglementării. Până în prezent, această temă a fost puțin studiată: se poate presupune că reconectarea feroviară și a rețelei rutiere precum și eliminarea barierelor ar stimula comerțul atât peste râu, cât și pe plan extern; accesul la finanțare europeană va stimula întreprinderile transnistrene care se află în stagnare. Odată ce costurile unice ale reunificării vor fi asumate, cheltuielile de stat ale Chișinăului în valoare de 3,000 milioane de dolari ar trebui să poată, având în vedere și veniturile suplimentare din partea întreprinderilor transnistrene, să subvenționeze diferența de 200 milioane dolari în bugetul transnistrean. Este necesar ca acest subiect să fie cercetat minuțios.

Între timp, există grupuri de lucru Moldo – Transnistrene care includ experți, ce asigură contacte la nivel ministerial. În prezent sunt 7 astfel de grupuri pe diferite subiecte agricultură/ecologie, social/umanitar, infrastructură inclusiv infrastructura feroviară, educație, sănătate, economie, poliție. Unele grupuri s-au întâlnit frecvent, altele mai puțin. Au fost întâlniri utile ale grupurilor de lucru pe domeniul poliției și sănătății, în timp ce în alte grupuri au fost realizate mai puține progrese. Astfel, au fost înregistrate progrese în domeniul sănătății (cu suportul UE, UNICEF, UNAIDS și alții), cât și în domeniul social/umanitar. În noiembrie 2010, OSCE a susținut un seminar pe probleme de securitate și umanitare care a avut loc la Garmisch - Partenkirchen. UE ar trebui să continue să fie pregătită pentru a susține activitatea acestor grupuri. Au fost înregistrate mai puține progrese în domeniile pe care administrația transnistreană le consideră mai sensibile, precum ar fi educația. Acest lucru va face ca unele recomandări de proiecte să fie mai dificile.

Includerea Transnistriei

Sunt factori care confirmă că o mare parte din afacerile transnistrene favorizează status quo-ul. Chișinăul nu recunoaște privatizarea fostelor întreprinderi de stat în Transnistria. Acest lucru face ca investitorii ruși și ucraineni (precum și moldoveni și transnistreni) să fie precauți. De asemenea, există interesul de afaceri în economia gri: Transnistria oferă o bază excelentă pentru comerț nereglementat; acest lucru se referă mai mult la produsele care necesită tarife mari (mașini, carne de pui), decât la droguri și legendarele arme. O rezoluție va trebui să clarifice situația legalizării societăților privatizate. Aceasta ar trebui, de asemenea, să valorifice dorința (care favorizează schimbarea) întreprinderilor transnistrene (mari și mici) de a avea acces continuu pe piețele europene și pe viitor, acces la finanțare.

Este necesar de realizat un studiu privind beneficiile și dezavantajele reglementării pentru companii individuale din Moldova și Transnistria. De exemplu, compania transnistreană Sheriff va beneficia de pe urma deschiderii supermarket – urilor și stațiilor de petrol în Moldova, dar această mișcare va aduce, de asemenea, concurență pentru întreprinderile existente, în timp ce câțiva politicieni moldoveni au interese în stațiile de petrol. Între timp, Sheriff ar putea pierde monopolul în Transnistria. Acest aspect este cel mai puțin cercetat atunci când vorbim despre soluționarea problematicei transnistrene, dar este unul de o importanță majoră.

Orice soluție va trebui să abordeze întrebarea cum putem aduce afacerile „negre” și „gri” (care în prezent beneficiază de lipsa de control internațional și intern) în albia economiei legitime „albe”.

UE va începe negocierile oficiale asupra ZLSAC cu Moldova în vara anului 2011. Pe parcursul a trei, patru ani Moldova va trebui să întrunească un set de norme (reguli de competitivitate, obiceiuri, standarde) înainte ca companiile sale să aibă acces deplin și cote libere pe piețele UE. Dificultatea este că regimul implică inspecții la întreprinderi: în prezent, Chișinăul nu are acces la fabricile și facilitățile transnistrene. Companiile transnistrene se pot înregistra la Chișinău pentru a avea acces la condițiile favorabile ale UE. Chișinăul va purta răspundere pentru orice încălcare a regulilor DCFTA de către întreprinderile ce se vor folosi de acest nou acord (la fel cum se întâmplă și în cazul acordului curent); acest fapt creează o problemă în condițiile în care Chișinăul nu poate realiza inspecții. Pe de altă parte, dacă nu se găsește o soluție, Chișinăul poate să le interzică accesul pe piață în totalitate. Ar fi benefic pentru toate părțile (și pentru o eventuală soluție) dacă s-ar găsi o cale de a include Transnistria în aceste negocieri.

Există discuții în paralel cu privire la liberalizarea regimului de vize. Moldova trebuie să întrunească standardele europene pe domeniul securității documentelor și managementul frontierelor într-o perioadă de la 2 la 5 ani de negocieri. Odată realizate, va fi mult mai ușor pentru deținătorii de pașapoarte moldovenești: ei vor beneficia de regim de vize liberalizat

până la 90 de zile și vor fi scutiți de taxe. Iarăși, participarea în negocieri și la un eventual acord privind modalitățile de realizare a acestuia ar reprezenta un beneficiu pentru cetățenii transnistreni de rând.

Toate focus grupurile din Transnistria s-au plâns pe dificultatea de a călători, de exemplu, în Ucraina, folosind documente de identitate transnistrene. Există posibilitatea de a căpăta bunăvoința transnistrenilor de către Chișinău prin simplificarea și clarificarea procedurii de emiterie a pașapoartelor moldovenești pentru transnistreni; precum a menționat o persoană dintr-un grup: „Ar fi util să găsim o modalitate de a avea un pașaport valabil”.

3. Actorii

Moldova

Alegerile din noiembrie 2010 au avut drept rezultat întoarcerea la putere a AIE, o coaliție a trei partide (Liberal Democrați, Democrați și Liberali), care pentru prima dată au venit la putere în 2009. Alianța deține majoritatea în Parlament (59 din 101), dar nu are voturi suficiente (are nevoie de 61) pentru a alege Președintele. Dacă această situație nu va fi soluționată, va trebui, fie să se facă schimbări în Constituție, fie să se organizeze alegeri; deși criza nu presupune stoparea activităților, aceasta este inevitabil o sursă de distragere a atenției pentru Guvern.

Reunificarea țării este al doilea obiectiv al coaliției (din șapte). Responsabilitățile oficiale privind politica referitoare la Transnistria sunt încredințate unui Vice Prim Ministru, susținut de un secretariat mic (Biroul pentru Reintegrare). Biroul pentru Reintegrare este în contact permanent cu reprezentanții transnistreni.

Pentru mulți moldoveni, Transnistria nu este o prioritate. În sondaje de opinie publică acest subiect apare de obicei pe locul 9 în lista preocupărilor. Există mai multe nevoi presante: găsirea unui loc de muncă și suplimentarea unui venit insuficient. Există o părere pe larg răspândită că nici o soluție nu se prevede în viitorul apropiat, deci nu își are rostul o implicare în acest subiect.

De asemenea, persistă ideea că Alianța se teme de integrare deoarece aceasta va aduce în sistemul electoral votanți (un număr mare de pensionari și personal de serviciu), care vor vota pentru Partidul Comuniștilor (aflat, în prezent, în opoziție). Cu toate acestea, în Transnistria există Partidul Comuniștilor, dar nu este popular.

Guvernul central de la Chișinău nu întotdeauna a reușit să administreze eficient regiunea autonomă Găgăuzia, populată de etnici găgăuzi, care, la fel ca și transnistrenii, în mare parte, vorbesc Rusa (la fel ca și găgăuza), pentru a o da drept model Transnistriei. Găgăuzia și-a declarat independența, de asemenea, la începutul anilor 1990 (cu două săptămâni înaintea Transnistriei), dar mai târziu a acceptat autonomia. Guvernul central a intervenit prea des în regiune, contrar acordului privind autonomia din 1994.

Moldova rămâne a fi cea mai săracă țară din Europa. Venitul lunar mediu este în jur de 80 de euro. Rata șomajului este înaltă și aproximativ 500,000 din 1.2 milioane de oameni abili de lucru se află în afara țării, în UE sau Rusia. Mulți dintre cei rămași în Moldova iau mită pentru a-și suplimenta venitul. Conform Indexului de Corupție, Moldova s-a plasat pe locul

105 din 178. Moldova nu a reușit, până acum, să fie atractivă din punct de vedere economic și social pentru Transnistria.³

Moldova are un deficit comercial înalt. Exporturile au crescut în 2010 până la 1.6 miliarde de dolari, iar importurile au constituit de 3.8 miliarde de dolari. Remitențele persoanelor care lucrează în afara țării au ajutat pentru a face față diferențelor. Aproximativ 50% din comerț este cu UE, 40% cu Rusia și alte țări din CSI. În termeni economici, precum și politici, Moldova trebuie să privească atât spre UE cât și spre Rusia.⁴

Economia și-a revenit în 2010, înregistrând o creștere de peste 6%. Intervențiile financiare din partea UE, FMI și a altora au menținut bugetul și economia într-o stare stabilă. UE este cel mai mare donator pentru Moldova; aceasta a furnizat 270 milioane de euro drept grant în perioada 1991-2009, și intenționează să cheltuiască 550 milioane de euro în perioada 2010 – 2013. SUA va aloca 260 milioane de dolari pentru agricultură și infrastructură prin intermediul Corporației Provocările Mileniului.⁵

Chișinăul ar prefera ca toate proiectele cu Transnistria să se axeze pe reintegrare. Există îngrijorarea că donatorii ar putea, prin construirea infrastructurii, să consolideze o entitate separatistă. Orientându-se spre Rusia și Vest, „Transnistria se va alăpta de la două mame”.

În prezent, Guvernul moldovean lucrează la un concept de document privind reintegrarea, care urmează a fi agreat și implementat în cadrul ministerelor. Acest fapt se integrează într-o strategie complexă care va defini responsabilitățile de bază ale Comisiei Ministeriale înființată în martie 2011. Pentru a fi eficientă, elaborarea politicii guvernamentale trebuie să fie sprijinită de cercetări independente privind scenariile și opțiunile, inclusiv pe subiecte sensibile precum afaceri, cât și de un angajament cu societatea civilă. În ultimii ani au fost realizate puține studii profunde. Venirea noului Guvern face ca aceste studii să fie oportune și utile: aceasta are nevoie de o serie de studii care ar da un răspuns întrebărilor ce încep cu

³ Pentru a vedea cifrele referitoare la emigrare, rog să accesați serviciul de presă Imedia, Chisinau 12 aprilie 2011; de asemenea vedeți raportul UNICEF: *The Impacts of Migration on Children in Moldova 2008*, p 252; [www.unicef.org/siteguide/files/The_Impacts_of_Migration_on_Children_in_Moldova\(1\).pdf](http://www.unicef.org/siteguide/files/The_Impacts_of_Migration_on_Children_in_Moldova(1).pdf). Accesat pe 1 mai 2011

2011. Indexul corupției, vedeți www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2010/in_detail#3. Accesat pe 1 mai 2011

⁴ Bureau of National Statistics: *Statistical Yearbook of the Republic of Moldova*, Chisinau (2010), p 422. Accesat pe 1 mai 2011

⁵ Stefan Füle (European Commissioner for Enlargement and Neighbourhood Policy): *Address to the Moldovan Parliament*, Chisinau, 14 May 2010, p 2. . US Department of State: 2011 Investment Climate Statement Moldova, (March 2011) p 2. www.state.gov/e/eeb/rls/othr/ics/2011/157325.htm. Accesat pe 1 mai 2011

„Ce ar fi dacă” care, de asemenea, ar fi informative și pentru politicile UE. Experiența Germanie de reunificare poate fi utilă.

Transnistria

În 2010, scena politică în Transnistria a suferit schimbări. Alegerile din decembrie 2010 au readus în Parlament (Sovietul Suprem) Partidul Renașterii cu o majoritate considerabilă, cu 26 de locuri și 4 aliați din 43 de locuri. Puterea consolidată (și o majoritate constituțională) le-a permis să introducă noi reforme care ar spori autoritatea Parlamentului în detrimentul Președinției. Renașterea are interese diferite în comparație cu cele ale Președintelui.

Schimbările includ abolirea funcției de Vice - Președinte, alegerile directe ale Primarilor și a altor figuri locale (în prezent numite de Președinte) și comisii parlamentare mai puternice. Administrația de la Tiraspol nu este omogenă, dar rămâne de văzut cum aceste schimbări vor limita în practică puterea Președintelui.

Alegerile prezidențiale se vor desfășura în decembrie 2011. Președintele Smirnov va candida din nou și, conform perspectivelor actuale, va fi reales, deși, circulă speculații că ar putea fi eliminat din cursă pentru apariția unei noi conduceri în 2012. În ambele cazuri programele recomandate pentru UE depind foarte mult de conducerea care va fi la acel moment.

Atmosfera politică din a doua jumătate a anului 2010 a devenit mai restrictivă. Președintele Smirnov, în adresările sale către Sovietul Suprem a prevenit despre pericolul „Europenizării tinerilor...sponsorizată de fondurile Europene și Vestice”. Administrația a oprit un număr de proiecte: a fost blocat proiectul Euroregiunea, care unea nordul Transnistriei cu regiunile învecinate din Ucraina și Moldova, precum au fost blocate și o serie de proiecte sociale ale Băncii Mondiale. Între timp, unele proiecte și-au continuat activitatea.

Transnistrenii care doresc să participe la seminare organizate la Chișinău trebuie să meargă la serviciile de securitate locale cu două săptămâni înainte; în domenii considerate a fi sensibile (precum jurnalismul), oamenii au fost avertizați de serviciile de securitate să nu participe. Arestarea și condamnarea lui Ernest Vardanean și a ofițerului de vamă Ilie Cazac în a doua jumătate a anului 2010 au făcut ca oamenii să fie mul mai precauți. O serie de organizații Vestice din Chișinău evită să-și trimită personalul în Transnistria de teamă că aceștia ar putea fi arestați.

Administrația de la Tiraspol a fost receptivă față de asistența UE în sectorul sănătății și dezvoltării afacerilor, domenii unde ei nu văd o agendă politică. UE a finanțat cursuri de instruire pentru oameni de afaceri și misiuni comerciale în 2010, și a deschis două centre perinatale în ianuarie 2011. Liderii transnistreni (luând în considerare percepția lor de stat separat) doresc să stabilească relații direct cu UE, independent de Chișinău. Ei sunt deschiși proiectelor ce nu afectează status quo - ul politic. Precum a comentat un lider transnistrean unui consultant: „nu există politică, nu există problema”.

„Zece ani în urmă oamenii în Transnistria își doreau integrarea (cu Moldova) sau recunoașterea; acum preocuparea lor este economia” Elena Bobcova, economist, Tiraspol

Schimbarea în Transnistria poate veni de la factori economici. De mulți ani, Transnistria suferă de un deficit bugetar. Cheltuielile în 2011 sunt estimate la 371 milioane de dolari, față de un venit de 180 milioane de dolari. Rezultatul este un deficit de 17% din PIB.⁶ Precum a replicat ironic un Transnistrean:

„Liderii noștri ar trebui să câștige premiul Nobel la economie pentru că administrează o economie cu un deficit atât de mare”.

Administrația folosește veniturile din consumul de gaze pentru a acoperi diferența, dar, inevitabil, cheltuielile trebuie reduse la minim, adică la plata salariilor pentru angajații publici și pensionari (în fondul de pensii este un deficit de 50 milioane de dolari). Acesta înseamnă că nu sunt fonduri pentru sănătate și infrastructură, de aici și deschiderea față de suportul din exterior pentru sectorul sănătății.

Rusia finanțează deficiența prin alte metode, uneori prin subsidii directe. Se presupune că Rusia și-a pierdut răbdarea cu Președintele Smirnov pentru că subsidiile rusești și veniturile din gaze au fost deturnate. Dar, de asemenea, se presupune că Rusia nu a identificat încă o persoană pe care ar dori să o vadă drept succesor.

Economia se bazează pe un număr foarte mic de întreprinderi mari. Taxele de la uzina metalurgică din Râbnița, Fabrica Metalurgică Moldovenească (MMZ), în mod normal reprezintă 50% din veniturile ce vin în bugetul transnistrean: totuși, MMZ nu funcționează de la jumătatea anului 2010. Capacitatea de producție a fabricii de ciment din Râbnița este de 30%. Principalele fabrici prosperă datorită gazului ieftin; în multe cazuri ele au nevoie de investiții substanțiale pentru modernizare (pe care și le poate permite UE); ele nu ar fi economic rentabile dacă ar plăti prețul comercial pentru gaze.

În timp ce în orașe ca Tiraspol, Bender și Râbnița există un progres comparativ, satele, de altfel și în restul Moldovei, sunt sărace.

Populația Transnistriei se află în declin. Intervievații din Transnistria au raportat că în conformitate cu statistica transnistreană, populația a scăzut cu 4,500 într-un an, de la 522,500 în 2009 la 518,000 în 2010, ceea ce reprezintă o scădere semnificativă de la 750,000 în 1989.⁷

⁶ Noi.md: Transnistria a adoptat budgetul, (25 November 2010).

http://www.noi.md/ru/news_id/327/news_cat/60. Accessed 1 May 2011

⁷ Interviuuri la Chișinău și Tiraspol

În același timp, numărul de întreprinderilor de confecții și servicii active a scăzut dramatic de la 100,000 în 2000 la 60,000 în 2010. Această scădere a forței de muncă din sectorul privat trebuie să susțină 100,000 de oameni angajați în sectorul public și 150,000 de pensionari. Rata este de un lucrător la 2,5 pensionari comparativ cu norma europeană de 4 lucrători la 1 pensionar.⁸

Se presupune că aproximativ 60% din exporturile Transnistriei merg spre UE, la 24 de state membre.⁹ Întreprinderile mari și mici au nevoie de împrumuturi pentru a se extinde: ele au nevoie de acces la finanțarea UE la fel ca și de acces pe piețele UE. UE trebuie să țină cont de acești factori și să îi folosească pentru a încuraja schimbarea.

Deoarece companii ca MMZ și gigantul textil Tirotext exportă în UE, populația în mare parte are o atitudine relativ pozitivă față de Europa. Sondajul de opinie publică al The New Age/CBS – Axa din 2009 arată că 63% ar dori să adere la UE (cifra pentru Moldova a fost de 72%). Același sondaj de opinie a constatat o lipsă de înțelegere a noțiunii de reunificare.¹⁰

Chiar în rândul conducerii, există o recunoaștere a faptului că atitudinea Rusiei față de UE nu este una de simplă ostilitate, așa că Transnistria ar trebui să fie flexibilă: „De ce să fii mai Catolic decât Papa?”.

Rezultatele referendum-ului în Transnistria au arătat majoritatea sunt în favoarea independenței și legăturilor cu Rusia. Deși rezultatele nu au fost validate sau recunoscute de către UE, acestea pot reflecta opinia publică în măsura în care acea opinie publică nu este bine informată cu privire la opțiunile sale reale.

Separarea reprezintă mai mult interesele elitelor concurente decât divergențe de ordin religios, etnic sau lingvistic. Majoritatea populației de pe ambele maluri ale râului se consideră Ortodocși; există oameni pe ambele maluri ale râului care se consideră etnic moldoveni (în Moldova 76%, Transnistria 32%), ruși (Moldova 6%, Transnistria 38%) și ucraineni (8%, 29%). În Transnistria vorbitorii de limbă rusă sunt în proporție mai mare și Transnistria are legături politice și culturale mai strânse cu Moscova decât cu restul Moldovei (deși chiar și pe Malul Vestic acestea sunt substanțiale: există mai mulți vorbitori de limbă rusă la Chișinău decât pe întreg teritoriul Transnistriei). O nouă generație de transnistreni a fost crescută în ideea că restul Moldovei este o țară separată cu o cultură diferită.

⁸ Institute of Chartered Accountants Scotland: *EU warns on pension timebomb* (8 July 2010), <http://www.camagonline.co.uk/News/4302.aspx>. Accesat pe 1 mai 2011

⁹ Interviuri la Chișinău și Tiraspol

¹⁰ New Age/CBS-AXA *op cit* p 8

Există legături extinse între populația de pe ambele maluri ale râului atât de familie, cât și de afaceri. Este bine cunoscut faptul că echipele de fotbal a din Transnistriei joacă în Divizia Națională a Moldovei, de asemenea, există legături de afaceri semnificative.

Focus grupurile de pe ambele părți și-au exprimat nemulțumirea referitor la taxa pe care o percep transnistrenii la linia de demarcație; ei consideră că acest proces consumă timp și este obositor, mai ales când oficialii îl folosesc pentru a lua mită. Transnistria, de asemenea, percepe o taxă de 100% pentru bunurile ce provin de pe Malul Vestic. Comerțul peste Nistru a fost estimat la 30 milioane de dolari în 2010. Se poate presupune că fără de taxă și alte obstacole comerțul ar crește, aducând mai multă prosperitate ambelor maluri.

Ucraina

Viziunea grupurilor de lucru privind Ucraina s-a rezumat la faptul că aceasta nu a fost pe cât de activă posibil în ceea ce privește Transnistria, datorită intereselor sale naționale. Grupul de femei din Tiraspol, de exemplu, au perceput Ucraina drept asumându-și un rol pasiv. Interesul Ucrainei pentru Transnistria este redus: „nu există nimic în presa ucraineană, chiar și în cea din Odessa referitor la Transnistria”. A fost expusă părerea că Ucraina este acum foarte aproape de Rusia.

Acest lucru a coincis cu viziunea grupului de femei din Chișinău. Ucraina ar trebui să fie activă în soluționarea problematicii transnistrene, dar Ucraina a dorit, mai întâi de toate, să-și rezolve problemele bilaterale cu Moldova (în special schimbul de teritoriu la Giurgiulești și Palanca în sudul Moldovei). În orice caz, Ucraina este acum pro-Rusia, iar Rusia este mulțumită de situația din Transnistria.

Ucraina este una dintre cele două puteri garante (împreună cu Rusia) ale soluționarea conflictului. Datorită faptului că este unica țară care are frontieră cu Transnistria, drept stat, Ucraina are un stimul în găsirea unei soluții. De asemenea, există o minoritate semnificativă de ucraineni în Transnistria (în jur de 200,000 de oameni).

O prioritate a Ucrainei a fost demarcarea frontierei cu Moldova pe sectorul transnistrean. Ucraina a negociat cu Chișinăul și Tiraspolul pentru a debloca acest subiect spinos; în 2010, 120 de kilometri (din 450) din lucrările de cercetare în teren au fost realizate, iar restul trebuie să se finalizeze în 2011.¹¹

Orice soluție va necesita suportul Ucrainei. Într-un discurs ținut la Londra, pe 6 septembrie 2010, Ministrul de Externe Konstantin Gryshchenko a spus, drept răspuns la o întrebare

¹¹Ambasada Ucrainei, Chișinău

referitoare la inițiativa Germano - Rusă privind Transnistria: „Aș dori să subliniez faptul că Transnistria este între Moldova și Ucraina, și nu între Germania și Rusia”.¹²

Există unele așteptări că Ucraina ar dori să realizeze un progres în timpul deținerii Președinției OSCE în 2013 (urmând Irlanda). Președintele în exercițiu este cel care contribuie la găsirea unei soluții sub auspiciile OSCE: multe încercări au dat greș (cel puțin parțial) din cauza lipsei de informații și pregătire: luând în considerație profunda înțelegere a Moldovei – Transnistriei, Președinția Ucrainei ar trebui să evite aceste fenomene.

Cu toate acestea, UE trebuie să lucreze cu Ucraina încurajând-o să își asume un rol vizibil activ, pentru a infirma percepția că Ucraina este pasivă privind Transnistria. UE trebuie să pregătească terenul acum, stabilind durabilitate sub Președinția Irlandeză în 2012 și să se asigure că acțiunile nu vor fi amânate până în 2013.

Rusia

Toate focus grupurile au perceput Rusia drept actorul extern cheie în identificarea oricărei soluții. Precum a remarcat grupul de femei din Tiraspol, Rusia este bine stabilită în Transnistria prin ONG – uri, cetățenii săi, proiecte și legături între partidele politice:

„Rusia e foarte activă aici ... într-adevăr, simțim prezența UE, dar foarte rar” Marina Kzreeva, jurnalistă, Tiraspol

Rusia își vede interesul istoric și strategic în menținerea influenței sale atât în Transnistria, cât și în restul Moldovei. În termeni strategici, Rusia vede prezența forțelor sale în Transnistria drept un blocaj eficient al expansiunii NATO spre est (la fel ca și păstrarea flotei sale în Sevastopol, Ucraina). Există aproximativ 1500 de militari care îndeplinesc 2 roluri distincte: fie păzesc depozitul de armament de la Colbasna, fie acționează în calitate de forțe pacificatoare.

Suportul financiar acordat de Rusia Transnistriei este estimat de la 200 la 400 milioane de dolari pe an. În măsura în care economia și bugetul Rusiei se confruntă cu probleme, vor exista presiuni pentru a reduce aceste costuri. Dar, datorită scumpirii prețului la petrol, venitul Rusiei se va mări și, astfel, se va reduce presiunea financiară.

Aliată la acest scop strategic este dorința de a vedea Moldova păstrându-și statutul de țară neutră. Acest lucru este stipulat în Constituția Moldovei, dar Rusia caută un gen de garanție din exterior, de exemplu, din partea UE sau NATO. Țările Vestice consideră că statul este cel ce trebuie să ia o asemenea decizie în mod individual. Ar fi bine de cercetat, drept parte a

¹² Chatham House address: *Ukraine's Foreign Policy under the New Government*, 6 September 2010

procesului de reglementare, dacă a existat vreo ocazie pentru o declarație prin care UE sau ONU au luat notă de neutralitatea Moldovei.

Rusia rămâne a fi o piață importantă pentru exporturile moldovenești și există o implicare semnificativă a Rusiei în Moldova, la fel ca și în Transnistria. Uneori Rusia a exercitat presiuni asupra Moldovei impunând un control mai puternic asupra exporturilor moldovenești ce intrau pe piața Rusiei (vinuri și legume).

Uniunea Europeană

Uniunea Europeană este puternic atașată de Moldova printr-o serie de mecanisme. Prin intermediul bugetului European de Vecinătate și politiciii Parteneriatului Estic, UE contribuie la stabilirea unei direcții strategice pentru Moldova, de aliniere la normele europene. Deși, obținerea statutului de membru al UE nu este inclus sau exclus din relație, scopul Guvernului moldovean, condus de Alianța pentru Integrare Europeană, este de eventuală aderare. Această aspirație este, în general, susținută de părți și populație.

Populația de pe ambele maluri ale râului privește spre UE, la fel ca și spre Rusia. Sondajul de opinie publică realizat în 2009 de The New Age/CBS – AXA a constatat că 72% de pe Malul Vestic au pledat pentru aderarea la UE (pentru condiții economice mai bune), dar la fel și-au exprimat opinia și 63% de transnistreni. În același timp, 62% de pe Malul Vestic, de asemenea, au o părere bună vis a vis de Rusia, respectiv 82% în Transnistria. O majoritate pe fiecare parte a râului (65% pe Malul Vestic, 60% în Transnistria) au considerat că UE și Rusia sunt actorii care ar putea soluționa conflictul.¹³

UE este gata să semneze un Acord de Asociere cu Moldova și recunoaște faptul că în cadrul Parteneriatului Estic țările pot continua agenda de convergență cu viteza lor proprie, independent una de alta. Acest lucru schimbă perspectiva pentru Moldova, a cărei soartă deseori a fost legată de progresul Ucrainei. Printre statele din regiunea Parteneriatului Estic (Ucraina, Moldova, Belarus și Armenia, Azerbaidjan și Georgia), Moldova este văzută ca având potențial de a se apropia mai repede. În 2011 a apărut principiul „mai mult pentru mai mult”, o abordare care constă în acordarea mai multor resurse țării în care se realizează mai multe progrese.

Deși perspectivele de aderare sunt vagi, și, prin urmare, necesitatea de a soluționa problematica transnistreană este o precondiție, problematica transnistreană este percepută drept ușor de soluționat. Aderarea Românie la UE în 2007 a adus Moldova pentru prima dată la frontiera UE. Transnistria a devenit brusc o problemă a UE.

În decembrie 2005, UE a investit resurse și eforturi considerabile pentru a înființa Misiunea UE de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina (EUBAM). Avându-și sediul la Odessa,

¹³ New Age/CBS-AXA *op cit*, p 25

Misiunea are 100 de experți UE și alți străini, cu 126 de persoane în staff-ul local și un buget anual de 12 milioane de euro.¹⁴ Activitățile EUBAM-ului au contribuit la consolidarea controlului ucrainean și moldovean asupra frontierelor și vămilor. EUBAM a făcut posibil realizarea Declarației Comune Moldo – Ucrainene (30 decembrie 2005) conform căreia Ucraina recunoaște doar stampilele vamale ale Chișinăului. Aceasta înseamnă că orice companie Transnistreană care dorește să exporte trebuie să se înregistreze la Chișinău; 643 de companii au fost înregistrate la sfârșitul lui mai 2010, 100 din ele exportă activ.¹⁵ EUBAM a reușit, astfel, să limiteze contrabanda și să reglementeze comerțul realizat de companiile transnistrene.

Programul de asistență a UE pentru Moldova este vast și are un buget de 550 de milioane de euro pentru perioada 2010-2013.¹⁶ UE acordă asistență tuturor ministerelor ce intră în aria arii - ului UE.

Crearea Serviciului de Acțiune Extern al UE (SEAS) în 2010 oferă posibilitatea de a combina mai bine „politicul” și „tendențele proiectelor tehnice” până acum exprimate prin intermediul secretariatului Consiliului European și a Comisiei Europene. Nou numitul Director Executiv pentru Europa și Asia Centrală (Miroslav Lacjak, fostul Ministru de Externe slovac) va conduce negocierile atât asupra Acordului de Asociere, cât și va îndeplini funcția de reprezentant al UE în formatul de negocieri „5+2”. Cu toate acestea, fostul Reprezentant Special al UE, a cărui mandat s-a terminat la începutul anului 2011, a avut o echipă dedicată; pentru a avea un rol activ în Transnistria, SEAE are nevoie de resurse umane adecvate.

Comisia Europeană deja are un buget de 3.7 milioane de euro destinate Transnistriei pentru perioada 2010-2011. Acestea constau din 1.7 milioane de euro din fondurile ENPI pentru programul „Suport Acordat Societății Civile din Transnistria” și 2 milioane de euro pentru „Consolidarea Încrederii între Chișinău și Tiraspol”. Fonduri suplimentare vor fi disponibile având în vedere că suma totală a asistenței pentru Transnistria constituie 15% din 273 milioane de euro alocate Moldovei prin intermediul Instrumentului Politicii Europene de Vecinătate 2011-2013.¹⁷

La Chișinău au existat unele îngrijorări privind reducerea asistenței UE pentru Moldova, ca urmare a unui *non-paper (aide memoir)* francez care exprima necesitatea unei atenții

¹⁴ EUBAM website: www.eubam.org/eu/about/overview. Accesat pe 1 mai 2011

¹⁵ Veaceslav Berbeca: *Transnistria: Problema privatizărilor din Regiunea Transnistreana*, in IDIS Viitorul: *Raport de Prevenire a Crizelor*, Chisinau (April-October 2010), p 18.

¹⁶ Stefan Füle *op cit*, p 2

¹⁷ European Commission External Relations Directorate: *Republic of Moldova National Indicative Programme 2011-13*, p 13, p 39. http://ec.europa.eu/world/enp/pdf/country/2011_enp_nip_moldova_en.pdf. Accesat pe 1 mai 2011

sporite acordată evenimentelor din Nordul Africii, și sugera că Moldova primește 25 de euro pe cap de locuitor pe când Tunisia a primit 7 euro ceea ce nu reprezintă un raport corect.

Proiectele implementate (prin intermediul PNUD) includ proiecte legate de sănătate (HIV, copii cu dizabilități, instituții perinatale), mediu (pesticide, apă potabilă) și 250,000 de euro pentru un program de afaceri care constă în înființarea a trei școli de afaceri în Transnistria, instruirea instructorilor în afaceri și seminare de afaceri pe domenii ca: analiză financiară, contabilitate, management și marketing, precum și aspecte ale ZLSAC. Acesta include, de asemenea, asistență tehnică pentru grupurile de lucru comune și pentru IMM.¹⁸

O serie de proiecte a statelor membre au fost implementate direct prin intermediul ambasadelor sau agențiilor de dezvoltare. Acestea au inclus Republica Cehă, Suedia, Finlanda și, în special, Regatul Unit (care a avut un program amplu, inclusiv Dialoguri Transnistrene 2006-2011). Programele au inclus schimburi de elevi, activități sportive, suport pentru drepturile omului, campanii anti – SIDA, suport acordat înființării ONG-urilor, activități media comune și, seminare și școli de vară pentru tineri.

Statele membre au fost întotdeauna active prin intermediul donatorilor internaționali. Germania, Italia, Danemarca și altele au susținut organizații internaționale precum Organizația Internațională pentru Migrație (OIM) pe programe anti-trafic, justiție juvenilă și ajutor umanitar. În același timp, organizațiile internaționale au fost implicate în combaterea inundațiilor (PNUD), maladii ale copiilor, drepturile copiilor (UNICEF), dezvoltarea tinerilor (UNFPA), anti - SIDA (OMS), educație superioară, medicină și autorități locale (Consiliul Europei), și proiecte comunitare (Banca Mondială).

Rusia a furnizat credite pentru agricultură, în timp ce Ucraina a oferit asistență în înlăturarea consecințelor inundațiilor și suport cetățenilor. SUA/USAID s-a implicat, printre alte sectoare, în dezvoltarea media, anti-trafic și drepturile omului, adițional finanțării acordate prin intermediul Programul Provocările Mileniului.

Lista poate fi doar superficială și parțială. Actualmente, asistența nu este concentrată într-un singur loc, deci, este imposibil să avem o privire de ansamblu definitivă. Reprezentanța UE dorește să creeze o matrice a donațiilor. Aceasta va contribui la identificarea lacunelor și evitarea duplicității, dar, de asemenea, la încurajarea schimbul de bune practici. În prezent, acest lucru este realizat prin întâlniri ale grupului de coordonare a donatorilor. În 2011, Reprezentanța UE va prelua Președinția acestui grup.

¹⁸ UNDP Moldova: *Project Card for Confidence Building Measures*, (2009).

http://www.undp.md/projects/cards/pdf_eng/2010/Confidence%20building%20measures.pdf. Accesat pe 1 mai 2011

UE: Germania

Luând în considerare experiența Germaniei de reunificare, nu este surprinzător faptul că Germania caută modalități de a acorda asistență Moldovei privind subiectul transnistrean. Avându-și originile în Germania de Est, Cancelarul Merkel se spune că ar avea interes personal în ai ajuta pe cei din Transnistria să aibă o viață mai bună. Structura federală a Germaniei, de asemenea, oferă experiența unei devoluții de succes.

Profilul Moldovei și problemele sale au apărut în Germania prin intermediul înființării în 2009 a Forumului Germania – Moldova. Acesta reunește 40 – 50 de membri din Parlament, Guvern și mediul de afaceri.

UE: România

România are legături istorice strânse cu Malul Vestic (excluzând Transnistria) și, drept un stat membru al UE care se învecinează cu Moldova, are un interes puternic într-o Moldovă viabilă economic și stabilă politic cu problematica transnistreană soluționată. În timp ce politicienii români uneori vorbesc despre reunificarea Moldovei cu România, acest lucru nu reprezintă o eventuală perspectivă și o astfel de retorică nu este favorabilă pentru reglementarea problematicii transnistrene.

Relațiile sunt apropiate în special cu noua guvernare, Alianța pentru Integrare Europeană. În noiembrie 2010 România și Moldova, în sfârșit, au semnat Acordul de Frontieră. România a oferit 100 milioane de euro asistență directă Moldovei,¹⁹ precum și suport în pregătirea concordării la normele UE.

România oferă cetățenie românească celor care anterior au fost cetățeni români sau descendenților acestora. În 2009-2010 au fost depuse în jur de 96,000 de aplicații. Unele persoane din Moldova, în special din Transnistria, au perceput acest lucru ca fiind o subminare a statalității Moldovei (și pregătirea fuziunii dintre Moldova și România). Totuși, pentru cea mai mare parte a moldovenilor acesta este, mai degrabă, un mijloc pentru atingerea unui scop și anume călătorii libere în cadrul UE, decât părăsirea Moldovei.

¹⁹ Imedia: *Romania outlines strategy for ties with Moldova*, (28 January 2010). <http://imedia.md/libview.php?l=en&idc=255&id=989>. Accesat pe 1 2011

4. Tematici

Mituri și stereotipuri: Media

Focus grupurile de pe ambele părți ale râului, în special printre tineri, au lansat idei puternice. Câțiva participanți ai focus grupului de tineri din Șoldănești (Nordul Moldovei) au caracterizat Transnistria drept „stat polițienesc”: poliția secretă supraveghea totul. Aceiași idee a apărut printre participanții grupului de studenți ai Universității de Stat din Chișinău: Transnistria reprezintă o „gaură neagră”, fără de Guvern legitim; Transnistrenii sunt izolați, având puține informații despre Moldova și Vest.

Această idee a fost ponderată de comentariile grupului de tineri din Tiraspol, care s-au împotrivit stereotipurilor existente și și-au apărat independența și orientarea curentă. A existat un consens larg în cadrul grupului că separarea la începutul anilor 1990 a fost o necesitate: au avut loc agresiuni împotriva transnistrenilor; tinerii din Transnistria sunt orientați spre Rusia (deoarece Transnistria a existat din 1800), pe când tinerii din Moldova sunt orientați spre România; moldovenii au discriminat limba rusă prin faptul că nu au recunoscut-o drept limbă de stat și au refuzat să vorbească rusa chiar dacă o înțelegeau, în timp ce Transnistria a recunoscut trei limbi (rusa, ucraineana și moldoveneasca/româna); moldovenii au avut viziuni stereotipice despre transnistreni percependu-i drept „un fel de bandiți”, „agresori” care locuiesc într-o „gaură neagră”:

„Este o zonă de conflict”, nu o zonă de război: nimeni nu se primblă cu Kalashnikov: și noi suntem oameni!”

Printre participanții mai în vârstă de pe ambele maluri ale râului a existat un respect reciproc clar pentru cealaltă parte. Același lucru este valabil și pentru grupurile de femei din Chișinău și Tiraspol, și grupul de afaceri din Tiraspol. Viziunile referitor la atitudinile față de cealaltă parte a Nistrului a grupul de femei din Tiraspol a contrastat cu cele ale tinerilor. Toate femeile, cu regularitate, vizitează Chișinăul. „Deși locuim în două țări diferite, găsim aici numitor comun între noi [și omologi la Chișinău]”. „Avem experiența Uniunii Sovietice: știm ce înseamnă să trăiești și să lucrezi împreună”. Tinerii pe fiecare parte a Nistrului nu mai au acest fond comun de istorie; ei au crescut separat.

Aspecte sociale: Stabilirea relațiilor între tineri

Participantele grupurilor de femei din Chișinău și Tiraspol (desfășurate separat) au evidențiat sinergiile care apar atunci când lucrează împreună pe probleme sociale. Ambele grupuri au considerat că problemele au fost, în general, într-atât de presante încât se simțea necesitatea unor acțiuni comune, indiferent de orice soluție politică. Aceste probleme au inclus traficul de ființe umane, părinți singuri, reabilitarea tinerilor infractori, îngrijirea persoanelor în vârstă și a persoanelor cu handicap.

Proiecte comune de instruire și cercetare ar permite schimbul de bune practici. Ar putea exista articole și pagini web comune, reviste de specialitate. Ar fi preferabil implicarea experților din exterior care ar aduce modele de gândire noi.

Ambele grupuri au constatat lipsa recunoașterii reciproce a documentelor, precum certificate de căsătorie, certificate de divorț și decizii de custodie a copiilor, și furnizarea documentelor celor care nu le au. Acest fapt a complicat viața multor persoane care au oscilat în perioada diviziunii sau au plecat.

Tinerii din Transnistria au promovat o abordare similară. Trebuie să existe mai multe proiecte care ar distruge barierele de percepție prin intermediul schimburilor de studenți peste Nistru și în UE. Acest lucru ar consolida încrederea reciprocă: „drept prim pas, ar trebui să ne respectăm reciproc, respectând cultura diferită a fiecăruia”.

Grupul din Șoldănești a considerat că Moldova trebuie să pătrundă în Transnistria și să facă mai multe pentru a promova înțelegerea reciprocă: ar trebui să fie continuată și consolidată școlarizarea în limba rusă pe partea dreaptă a râului pentru a depăși bariera lingvistică. Ar trebui să existe pagini web comune (privind probleme locale, în rusă) și emisiuni radio în rusă difuzate în Transnistria.

În special, grupul a considerat necesar de a apropia tinerii de pe ambele maluri ale râului prin: schimburi sportive și o mini ligă pentru partea de Nord, înființarea centrelor sportive unde ar putea fi jucate partide între tineri (fotbal, baschet și tenis); de asemenea, mai multe facilități și activități ar contribui la soluționarea problemei delincvenței juvenile.

„Tinerii noștri ar trebui să se întâlnească și să se împrietenească; într-o zi ei ar putea deveni miniștri”.

Reducerea decalajului în rândul tinerilor a fost, de asemenea, o temă a grupul studenților universitari din Chișinău; ei au sugerat organizarea seminarelor comune, proiecte de cercetare comune pe subiecte ușoare precum ar fi istoria clasică, dar, de asemenea, istoria contemporană (inclusiv separarea Transnistriei de Moldova). Acest lucru ar putea fi realizat în colaborare cu cadre universitare din Ucraina, Rusia și România pentru a extinde domeniul de aplicare și pentru a vedea, mai degrabă, evoluțiile la nivel regional, decât la nivel local. Ar trebui să existe burse pentru studenții transnistreni ce le-ar permite să studieze la Chișinău și ulterior (și, într-adevăr studenți moldoveni) la universități europene prin intermediul Procesului de la Bologna implementat de UE.

„Moldova ar trebui să-și folosească pârghiile pentru a influența tânăra generație din Transnistria” Veronica Lupu, avocată, Chișinău

Aducerea prosperității: Consolidarea afacerilor

Toate cele șase focus grupuri au fost preocupate de condițiile economice. Acest fapt este reflectat și de sondajele de opinie unde condițiile de viață reprezintă principala preocupare a populației de pe ambele maluri. Tineri din focus grupurile de pe ambele părți ale râului și-au exprimat îngrijorarea privind găsirea locurilor de muncă. Această preocupare a fost cel mai bine evidențiată de către focus grupul tinerilor din Șoldănești, un oraș mic din Nordul Moldovei, aflat în apropierea râului Nistru.

„Primul lucru la care trebuie să ne gândim sunt familiile noastre ... cum ar putea acestea să trăiască bine; nu câștigăm nimic discutând despre o soluție pentru Transnistria”.

În perioada sovietică Șoldănești-ul a avut fabrici care aprovizionau industria grea de pe cealaltă parte a râului, din Râbnița. Fabricile din Șoldănești sunt acum închise, iar în locul lor nu prea este altceva. Participanții focus grupului au descris viața din Transnistria ca fiind bună: gazul, electricitatea și serviciile sunt mai ieftine; astfel de cheltuieli s-ar ridica la 2500 de lei moldovenești pe lună la Șoldănești, 500 pe lună la Râbnița; pensiile sunt rezonabile, salariile mai mari, perspectivele de angajare mai bune. Produsele alimentare sunt mai ieftine la Râbnița: mulți din Șoldănești își fac cumpărăturile acolo, săptămânal. Seara, la Râbnița străzile sunt bine iluminate, pe când pe malul drept abia de se vede. Nivelul de trai bun înseamnă că oamenii din Transnistria într-adevăr au susținut conducerea lor, nu există constrângeri pentru o schimbare.

Râbnița (alături Tiraspol) este probabil cel mai prosper oraș din Transnistria, un factor ce ar putea forma viziunile oamenilor ce locuiesc la Șoldănești. Cu toate acestea, disparitatea a fost, de asemenea, exprimată de către focus grupul studenților din Chișinău; precum a comentat o persoană: „Ei au fabrici și industrii acolo; noi avem nevoie de investiții pentru a ajunge a fi la fel”. Moldova trebuie să devină „un pol de atracție”, un „magnet pentru transnistreni”, dar are un drum lung de parcurs pentru a realiza acest lucru, luând în considerare faptul că Transnistria deținea majoritatea industriilor Moldovei atunci când a intervenit separarea în 1991.

Membrii grupului de femei realizate din Chișinău (unele dintre ele femei de afaceri) au recunoscut existența diferențelor dintre ambele părți ale râului, dar s-au preocupau mai mult de cum ar putea face ca afacerile dintre ambele părți să prospere. Nerecunoașterea Transnistriei și birocrăția de pe ambele maluri a creat probleme în efectuarea plăților și transportarea produselor peste linia de demarcație (o posibilitate pentru constrângere). Pentru a realiza o creștere economică este nevoie de o soluție, dar în așteptarea acesteia trebuie de inițiat programe incipiente și de susținut întreprinderile mici.

Tematica dificultăților cu care se confruntă întreprinderile mici a răsunat în focus grupul compus din tineri oameni de afaceri din Tiraspol. Principalele lor preocupări au fost birocrăția, lipsa de instruire și expertiză în domeniul afacerilor specializate, abilități reduse

de cunoaștere a limbilor (doar trei din opt vorbeau engleza), lipsa informațiilor referitor la mediul de afaceri din UE, lipsa accesului la fondurile de investiții (sau existența finanțării doar la rate exorbitante) și lipsa accesului pe piețele străine.

Astfel, recomandările lor s-au axat pe realizarea mai multor cursuri de instruire pe domenii specializate acasă și în UE (marketing, contabilitate, distribuție), cursuri de limbă engleză în afaceri (plus franceză și germană), instruire privind dezvoltarea afacerilor în UE, regulamente și piețe, precum și stabilirea unui centru de informații de afaceri, finanțare a întreprinderilor mici (din partea BERD, odată ce modalitățile vor fi convenite cu administrația din Transnistria și Moldova) și mai multe misiuni comerciale (precum este Camera de Comerț a Moldovei în Italia).

5. Recomandări pentru Uniunea Europeană: Politici și Programe

Suport acordat Moldovei

Pentru a reuși din punct de vedere economic și politice Moldova are nevoie de suport din exterior. UE (și alții) îi oferă acest suport. Dar, există temeri la Chișinău, drept urmare a evenimentelor din Africa de Nord, că UE își va schimba atenția politică într-o direcție ce va defavoriza Moldova. În același timp, UE dezvoltă o abordare diferențiată față de cele 6 țări (Belarus, Moldova, Ucraina și Armenia, Azerbaidjan și Georgia) prin intermediul perspectivei Parteneriatului Estic. Acesta ar susține dorința Moldovei de a converge spre normele și valorile UE dacă UE ar asigura țara că finanțarea va fi alocată în dependență de progrese, punând în practică noua abordare a UE „mai mult pentru mai mult”. De asemenea, acesta ar susține Moldova și Transnistria dacă UE ar trimite un semnal clar că aderarea ar putea fi posibilă odată ce o soluție va fi găsită (o majoritate pe ambele părți ale Nistrului sunt în favoarea aderării) și criteriile necesare vor fi întrunite. UE va trebui să dezvolte o abordare coerentă privind Transnistria, elaborând o strategie unitară pentru SEAS și statele membre bazată pe expertiza locală și internațională. Prezența EUBAM-ului contribuie la reglementarea afacerilor transnistrene și ar trebui să rămână în continuare. Pentru ca programele din Transnistria să aibă succes trebuie să existe o analiză a experienței privind proiectele legate de Transnistria, astfel, permițând ca poveștile de succes să continue. Delegația Comisiei Europene trebuie să fie dotată cu resursele necesare pentru a implementa o politică privind Transnistria.

Recomandări:

UE ar trebui :

- 1 să asigure Moldova că aceasta va beneficia pe deplin de suportul politic și financiar al UE în procesul de apropiere de UE, la fel cum Moldova ar trebui să-și maximizeze eforturile pentru a-și îndeplini angajamentele față de UE
- 2 să reasigure Moldova că va beneficia de atenție manifestată prin vizite la nivel înalt
- 3 să se implice în continuare în soluționarea problematicei transnistrene; să elaboreze o strategie pentru problematica transnistreană, inclusiv bazată pe principiul „sticks and carrots” („bastoane și morcovi”)
- 4 să urmărească un rol activ în negocierile patronate de OSCE, în timp ce formal își păstrează rolul de observator
- 5 să continue activitatea EUBAM-ului
- 6 să se asigure că Delegația Europeană atrage și învață din experiența donatorilor în Transnistria

Colaborarea cu țările partenere

Nu va exista nici o soluție pentru problematica transnistreană fără un imbold din exterior. UE prin intermediul inițiativei Germano – Ruse are un potențial de a realiza progrese. Orice soluție are nevoie de cooperarea și implicarea Rusiei și a Ucrainei. Ambii sunt garanți ai armistițiului existent privind încetarea focului; fiecare vede Moldova/Transnistria drept o parte a intereselor sale istorice și geopolitice. Nu există un consens la Moscova în ce constau interesele Rusiei, și dacă ne gândim la o perspectivă pe termen lung privind această problemă s-ar putea promova ideea că o soluție ar fi în interesul Rusiei. În orice caz, Rusia va dori ceva în schimbul colaborării sale cu UE în vederea soluționării problemei transnistrene. Cunoașterea aprofundată și de durată a problemei de către Ucraina și prezența unui număr mare de populație ucraineană acolo îi oferă acesteia o bază unică de a pleda cu insistență pentru o soluție când va deține prin rotație Președinția OSCE în 2013 (care aduce după sine responsabilitate pentru reglementare). Cooperarea cu alți donatori și părți interesate, în special SUA, va contribui la consolidarea asistenței.

Recomandări:

UE ar trebui:

- 1 să se bazeze pe angajamentul UE și inițiativa Germaniei – UE cu Rusia de a găsi o soluție, elaborând o strategie a UE, lucrând inițial la stabilirea parametrilor unei soluții
- 2 să discute cu Rusia pentru ai demonstra că reglementarea nu va periclita interesele pe termen lung ale Rusiei ci, dimpotrivă, le va susține
- 3 să stimuleze elaborarea de cercetări de către think tank-urile din Rusia pentru a demonstra beneficiile unei reglementări pentru Rusia
- 4 să colaboreze cu Ucraina pentru a se pregăti de Președinția ucraineană a OSCE în 2013
- 5 să caute modalități de cooperarea cu SUA

Suport acordat Moldovei pentru elaborarea strategiilor de reglementare

Ca să pregătească terenul pentru reglementare Moldova trebuie să examineze pozițiile față de un șir de probleme cruciale pe care Transnistrenii le consideră obstacole în calea oricărei reglementări: vor fi recunoscute drepturile de proprietate asupra afacerilor? Își vor pierde oamenii locurile de muncă? Le va merge mai rău? De asemenea, focus grupurile au identificat probleme cotidiene ale locuitorilor de pe ambele maluri care rezultă din nerecunoașterea documentelor oficiale, o problemă ce poate fi rezolvată în timp ce reglementarea este amânată. UE ar trebui să susțină Guvernul moldovean în elaborarea

unei strategii de reglementare a problematicii transnistrene: aceasta ar putea include schimburi de comun acord treptate și implicațiile acestora, schițe a unei posibile reglementări elaborate cu implicarea părților și partenerilor, inclusiv recomandări din partea societății civile, și o strategie media. Acest lucru ar necesita programe de consolidare a capacității think tank-urilor din Chișinău, slăbite din cauza faptului că mulți analiști au căpătat noi poziții ca urmare a alegerilor din 2009. Programe de consolidare a capacităților ONG – urilor trebuie să asigure transferul de know – how de la experții internaționali la activiștii locali pentru o sustenabilitate pe termen lung și consens între partidele din Parlament. Strategia trebuie să abordeze activarea sau modificarea unui număr mare de memorandumuri și acorduri dintre Chișinău și Tiraspol ce au fost elaborate pe parcursul ultimilor 20 de ani. Chișinăul va trebui să demonstreze că va respecta acordul de autonomie al regiunii sudice Găgăuzia.

Recomandări:

UE trebuie:

- 1 să colaboreze cu Moldova pentru a soluționa problemele cheie:
 - a. Statutul întreprinderilor privatizate de administrația din Transnistria
 - b. Siguranța locurilor de muncă/reconversia funcționarilor publici în cazul unei eventuale reglementări
 - c. Programe de recalificare și stimulare a numărului mare de personal militar și programe de reintegrare a societății civile
 - d. Amnistie de la urmărire penală pentru înalții oficiali transnistreni
 - e. Transformarea Găgăuziei într-un model de autonomie autentică
 - f. Respectarea drepturilor limbii ruse și a școlarizării în limba rusă
 - g. Mai multe eforturi pentru recunoașterea documentelor oficiale
 - h. Deschiderea cailor feroviare, rețelelor de telefonie și a altor legături
- 2 să susțină consolidarea think tank-urilor în dezvoltarea analizelor profunde privind subiectele menționate mai sus și să formeze un public bine informat privind dezvoltarea evenimentelor în Transnistria; asistență din partea experților internaționali referitor la problemele tehnice (de exemplu, cai ferate) și reglementarea conflictului; asistență acordată grupurilor de lucru
- 3 să susțină proiecte ce constau în cercetări comune între think tank-urile din Moldova, Transnistria, Rusia, Ucraina și România și proiecte media comune

- 4 să susțină examinarea economiei politice a problematicii transnistrene
- 5 să susțină procesul consultativ al societății civile pe ambele maluri privind strategia Moldovei referitor la Transnistria
- 6 să susțină programe de creștere a toleranței publice pe ambele maluri ale Nistrului în ceea ce privește subiectul limbii și istoriei

Includerea Transnistriei

UE continue o serie de negocieri cu Chișinăul, de la liberalizarea regimului de vize la Acordul de Comerț Liber și Aprofundat (ZLSAC), precum și cooperează pentru a introduce normele UE. Oamenii de pe ambele maluri ale râului Nistru ar avea de beneficiat dacă transnistrenii ar fi implicați în procesul de negocieri: UE ar trebui să ajute în a convinge Transnistria să se implice, recomandând modalități de implicare care nu ar presupune recunoaștere, și să convingă Transnistria că o astfel de incluziune este în interesul lor pe termen lung. Aducerea instituțiilor de învățământ superior transnistrene în sistemul de învățământ al UE (sistemul de la Bologna) ar permite Transnistriei (la fel ca și studenților din restul Moldovei) să beneficieze de posibilitatea de a-și face studiile la universități europene, reducând izolarea și aprofundând cunoștințele despre UE. Societatea civilă în Transnistria este mai slabă în afara Tiraspolului, dar există organizații comunitare care pot fi dezvoltate, în același timp, evitând o cultură de dependență pe termen lung. Lipsa legăturilor bancare peste Nistru privează Transnistria de fondurile de care companiile sale au nevoie.

Recomandări:

UE ar trebui:

- 1 să coopereze cu Moldova pentru a crește interesul în ZLSAC și să includă Transnistria în negocierea ZLSAC
- 2 să coopereze cu ambele părți pentru a găsi căi de certificare a importurilor și exporturilor din partea Transnistriei de către funcționarii vamali moldoveni, drept parte componentă a ZLSAC
- 3 să coopereze cu Moldova pentru a găsi modalități de includere a Transnistriei în negocierile privind vizele
- 4 să coopereze cu Moldova pentru a include Transnistria într-o serie de domenii în care Moldova dorește o aliniere la normele UE
- 5 să continue acordarea asistenței grupurilor de lucru comune Moldo – Transnistrene, inclusiv la revizuirea/implementarea acordurilor bilaterale existente

- 6 să ofere posibilități studenților din Transnistria (și restul Moldovei) să studieze la universități europene
- 7 să susțină predarea limbii engleze (Germane și Franceze) în Transnistria
- 8 să sprijine organizațiile rudimentare din Transnistria, în special cele din afara Tiraspolului, precum și crearea de rețele
- 9 să coopereze cu Moldova și Transnistria în scopul facilitării legăturilor bancare peste Nistru și spre UE

Cooperare cu Transnistria pentru consolidarea încrederii

Transnistria ar putea contribui la consolidarea încrederii prin înlăturarea obstacolelor la comerț și transport; aceste măsuri limitează creșterea economică de care ambele maluri ale râului Nistru au mare nevoie și împiedică interacțiunea socială care ar ajuta la depășirea diviziunii. UE ar putea oferi scoaterea completă a interdicției de vize pentru înalții oficiali transnistreni în schimbul progresului privind problematica transnistreană.

Focus grupurile de pe ambele maluri au considerat că înlăturarea obstacolelor ar fi benefică pentru oamenii de rând de pe ambele maluri. În mod similar, s-ar produce un beneficiu imediat proiectelor comune în domeniul protecției sociale și educației; condițiile sociale, inadecvate pe ambele maluri, vor fi îmbunătățite. În afară de avantajele tangibile evidențiate de focus grupuri, de asemenea, ar oferi posibilitatea de a converge. Acest lucru ar putea fi relaționat cu o strategie media care ar evidenția cooperarea drept un mijloc de a realiza beneficii tangibile, faptul că avantajele maxime vor putea fi obținute doar atunci când vom soluționa acest impas, iar îmbunătățirea vieții, pe fiecare mal în parte, nu este la fel de profitabilă ca reglementarea.

Recomandări:

UE ar trebui:

- 1 să coopereze cu Transnistria pentru a elimina controlul și perceperea taxelor la linia de demarcație
- 2 să coopereze cu Transnistria pentru a elimina taxele la importurile de pe malul drept și să asigure evitarea dublei impozitări a întreprinderilor Transnistrene
- 3 să coopereze cu Moldova și Transnistria asupra recunoașterii reciproce a documentelor
- 4 să elimine complet interdicția de a călători (suspendată în prezent) în schimbul progresului

- 5 să creeze rețele între ambele maluri pe probleme sociale, de sănătate și mediu cu instruire și contribuții de la experții străini, și proiecte comune pe aceste domenii
- 6 să coopereze cu Transnistria pentru a inaugura podul Gura Beciului construit din fondurile UE

Strategia media: Mituri și Stereotipuri

Pe ambele maluri ale râului există stereotipuri care otrăvesc percepții față de partea cealaltă. Retorica și miturile consolidează aceste atitudini. De exemplu, mulți în Transnistria (și unii de pe malul drept) cred că Moldova ar putea fuziona cu România sau că populația de pe malul drept disprețuiește limba rusă. Pe malul drept, Transnistria este percepută ca o „gaură neagră”. Pe ambele maluri ale râului există puțină informație precum și dezbateri referitor la costurile și beneficiile reglementării. Focus grupurile din Transnistria au identificat lipsa de informație referitor la UE drept o problemă pentru afacerile viitoare, dezvoltarea culturală și socială.

Recomandări:

UE ar trebui:

- 1 să colaboreze cu Moldova, Transnistria (și alții) pentru a antrena opinia publică de pe ambele maluri în dezbateri privind beneficiile unei soluții, să demonstreze că reglementarea este necesară, este posibilă și va aduce tot mai multe și mai multe beneficii tangibile cetățenilor de rând comparativ cu menținerea status quo - ului.
- 2 să colaboreze cu Moldova și Transnistria pentru a oferi reportaje media exacte ce ar risipi miturile, să susțină instituțiile media ce acoperă ambele maluri și să ofere suport legăturilor media între cele două maluri
- 3 să colaboreze cu Moldova și Transnistria pentru a face publice succesele măsurilor de consolidare a încrederii
- 4 să susțină elaborarea de cercetări comune (istorie contemporană, rețele de economiști/instituții on line, costurile reintegrării, costurile/beneficiile economice și sociale ale combinării economiilor), în baza impactului proiectelor de cercetare comune
- 5 să înființeze centre de informare privind UE

Oportunități de colaborare pentru tineret: Probleme sociale

Toate grupurile de lucru au recunoscut faptul că tânăra generație de pe fiecare parte a râului a crescut separat. Puțini dintre reprezentanții grupurilor de tineri din Chișinău și Tiraspol au traversat râul (deși situația a fost alta în Șoldănești, care se află peste râul de

Râbnița, în Transnistria). Programele, ar trebui, cel puțin, să prevină viitoarele divergențe. Ele ar trebui atașate la timp de scopurile politice, de exemplu, lărgirea cercului de contacte prin includerea figurilor politice.

Activitățile ar putea să se bazeze pe experiența programului Dialoguri Transnistrene finanțat de Regatul Unit. Începând în 2006, acesta a fost unicul program de lungă durată care avea drept scop stabilirea de contacte. Sesiunile programului au reunit zeci de tineri de pe ambele maluri ale râului pentru a studia în week-end; fiecare grup noi a fost susținut de prezența celor care deja aveau experiența sesiunilor anterioare în eliminarea barierelor și stereotipurilor. Programul a început cu participarea persoanelor neafiliate politic, apoi s-a axat pe actorii politici juniori; la sfârșitul anului 2010 avea deja 250 de absolvenți, unii dintre care lucrează acum în administrația de pe ambele maluri ale râului. Dialogurile au format baza multor altor programe de peste râu, care se bazează pe rețelele create.

Recomandări:

UE ar trebui:

- 1 să susțină crearea programelor comune TV/radio media / agențiilor de știri pentru tineret / pagini web comune pe probleme locale / pagini Facebook (echivalentul rusesc), bazându-se pe experiența Radioului Libertatea în Bender și Publika TV în partea de Sud
- 2 să susțină înființarea rețelelor sportive peste râu pentru copii sub vârsta de 16 ani (fotbal, baschet, volei), bazându-se pe proiectele OSCE și ale Ambasadei Britanice
- 3 să susțină programele ce constau în lecții de muzică comune, formații, orchestre și spectacole (clasice, folclorice, contemporane)
- 4 să susțină cursurile de instruire tehnice pentru tineri parlamentari / tineri membri ai partidelor politice: care lucrează cu mass-media, antrenați în lucrul cu publicul
- 5 să susțină stabilirea contactelor și circularea informației comune printre grupuri specifice de tineri de pe ambele maluri ale Nistrului. Fiecare grup sectorial trebuie să fie considerat un proiect paralel separat, de exemplu, femei tinere/tineri antreprenori/tineri politicieni (reprezentanți ai aripilor tinere de partide) tineri cercetători/tineri profesori, și, de asemenea, grupuri regionale, de exemplu Nordul Moldovei – Nordul Transnistriei (Șoldănești/Rezina/Râbnița)

Consolidarea afacerilor: aducerea prosperității

Afacerile de pe ambele maluri ale râului au nevoie de pregătire pentru a putea exporta în UE. UE ar trebui să continue programul său de succes care constă în workshop-uri comune și activități de promovare a exporturilor; oamenii de afaceri transnistreni regretă faptul că au

abilități slabe de cunoaștere a limbii engleze. Focus grupurile de pe ambele maluri au identificat drept o necesitate cheie suportul necesar afacerile incipiente, crearea noilor locuri de muncă. Grupurile de lucru din Transnistria și-au exprimat dorința de a avea acces la finanțarea UE, în special pentru IMM, ceea ce, în prezent, este imposibil pentru că Transnistria nu este recunoscută. Nu există o analiză profundă sau un sondaj de opinie referitor la cum companiile mari de pe ambele maluri ale râului s-ar înțelege în cazul unei reglementări; luând în considerare influența pe care o au interesele de afaceri asupra celor două administrații, acesta este un factor care necesită a fi investigat. Programele trebuie axate mai degrabă pe convergență decât pe consolidarea celor două economii în mod separat.

Recomandări:

UE ar trebui:

- 1 să continue programele de instruire privind piețele UE susținute de UE pentru companiile moldovenești și transnistrene
- 2 să continue programe de misiuni comerciale comune către statele membre UE
- 3 să continue susținerea IMM, inclusiv a programelor de creare a locurilor de muncă și a incubatoarelor
- 4 să investigheze posibilități de a furniza micro-finanțare pentru IMM din Transnistria
- 5 să creeze zone antreprenoriale comune, luând în considerare dificultățile existente în proiectul Euroregiunilor
- 6 să înființeze întreprinderi comune (exemplu, turism, folosind râul Nistru, legături între castelele de pe râu)
- 7 să asigure cursuri de limbă engleză
- 8 să sponsorizeze elaborarea analizelor aprofundate privind beneficiile/dezavantajele pentru companiile individuale în cazul unei oricărei reglementări

Implementarea proiectelor în Transnistria

Fiecare proiect va avea nevoie de o perioadă de timp considerabilă pentru a depăși suspiciunile și a realiza implementarea deplină. De obicei, un proiect în Transnistria necesită câteva vizite pentru a ajunge la un acord în privința implementării. Este recomandabil ca proiectele să fie de lungă durată (de la doi la trei ani) și nu de scurtă durată precum și să beneficieze de finanțare pe termen lung.

Trebuie să existe un grad de flexibilitate în fiecare proiect astfel încât să se facă ajustări în timp scurt pentru a face față evoluțiilor politice. Activitățile politice și de implementare a proiectelor din cadrul Serviciului de Acțiune Externă al UE trebuie să se asocieze mai ușor comparativ cu perioada precedentă când erau în cadrul unei Comisii separate/ sub autoritatea Consiliului. Acest lucru ar face ca legătura dintre activități și scopurile politice să se realizeze mai ușor.

Există necesitatea analizei riscurilor referitor la faptul dacă administrația de la Tiraspol va permite ca un anumit proiect să fie implementat. Programele trebuie să se bazeze pe experiența donatorilor.

Anexă

Metodologie și Validare

Focus grupuri

Șase focus grupuri, trei în Moldova, trei în Tiraspol s-au adunat în perioada 24-26 ianuarie 2011. Un grup din Moldova și unul din Transnistria a fost alcătuit doar din femei. Un focus grup din Tiraspol s-a axat în special pe afaceri, în timp ce unele viziuni referitoare la afaceri au fost reflectate în grupul alcătuit exclusiv de femei din Moldova. A fost convocat un grup de tineri din Tiraspol, două grupuri de tineri din Moldova, unul la Chișinău și al doilea în afara capitalei într-un oraș mic, Șoldănești.

Pentru a avea o imagine completă, ar fi fost necesar convocarea unui grup din Nordul Transnistriei (pentru a contrabalansa grupul de tineri din Șoldănești) și un grup de oameni de afaceri din Chișinău. Gradul de consens ne face să credem că asemenea sesiuni nu ar fi contribuit cu ceva radical diferit.

Toți participanții au fost aleși din afara elitelor de conducere.

Tinerii moldoveni din afara Chișinăului

Primul grup a fost din orașul Șoldănești, un oraș mic de pe malul drept al râului Nistru, la o distanță de trei ore cu mașina spre nord de Chișinău. Șoldănești (împreună cu Rezina) este situat vizavi de Râbnici, aflată pe partea cealaltă a râului, în Transnistria. Acest oraș a fost selectat pentru a oferi un punct de vedere care ar putea fi diferit de cel al capitalei. De asemenea, a fost ales deoarece populația autohtonă este destul de aproape de Transnistria încât aceasta să reprezinte un element din viața lor cotidiană (un oraș din Vestul Moldovei la frontieră cu România ar putea oferi alte percepții).

Grupul a fost alcătuit din 17 participanți, încadrați în limita de vârstă (estimată) 16-30 de ani, având un echilibru între femei și bărbați. Specializarea varia de la liceeni (5), studenți universitari (2), polițist (1), inginer/om de afaceri (4) și administrație locală (2). Toți au vizitat Transnistria, majoritatea din ei în mod regulat (odată pe lună); mai mult de jumătate din ei au rude în Transnistria. Sesiunea s-a desfășurat în română, dar a fost evident faptul că majoritatea cunoșteau limba rusă.

Studenții universitari din Chișinău

Al doilea grup a fost compus din studenți din Chișinău, toți fiind de la Facultatea de Istorie, Universitatea de Stat din Moldova. Grupul a fost numeros, 40 de oameni, proporția fiind de 1 femeie la 2 bărbați. Vârsta (estimată) a acestora varia între 20-30 de ani. În comparație cu Șoldănești, doar patru dintre ei aveau conexiuni de rudenie în Transnistria; în timp ce 25, cel puțin o singură dată au vizitat sau au trecut prin Transnistria, câțiva dintre ei au călătorit în

Transnistria cu regularitate; 15 nu au fost niciodată în Transnistria. Sesiunea s-a ținut în română și engleză. Nici un student transnistrean nu a fost prezent, deși sunt câțiva la Facultatea de Istorie.

Femeile realizate profesional: Chișinău

Zece reprezentante a Asociației „Femeia pentru Societatea Contemporană” au format un grup de femei realizate profesional, majoritatea dintre ele active în plan social, unele în afaceri: trei psihologi, o actriță, două femei de afaceri, o academiciană, o avocată, două angajate în ONG-uri specializate în probleme sociale, cu o vârstă estimată între 25-40 de ani. Doar două călătoresc cu regularitate în Transnistria.

Tinerii Transnistreni: Tiraspol

Al treilea grup a fost alcătuit din zece studenți și alți tineri din Tiraspol: patru femei și șase bărbați. Șapte din ei erau studenți la Facultatea de Drept, unul la Medicină, doi reprezentanți ai ONG-urilor. Patru participanți ai grupului reprezentau formațiunea politică Progres (Proriv). Contactul cu Chișinăul este limitat: doar un singur participant a fost la Chișinău.

Femeile realizate profesional: Tiraspol

Al doilea grup din Transnistria a fost alcătuit din șase femei (vârsta medie estimată de 50 de ani, active la locul de muncă înaintea destrămării Uniunii Sovietice): două profesoare, două reprezentante a ONG-urilor implicate în lucru social și două jurnaliste.

Tineri oameni de afaceri: Tiraspol

Grupul a fost compus din opt persoane sub 30 de ani, șapte bărbați și o femeie, implicați în afaceri mici și mijlocii (IT, negustorie, construcții, design, comerț, suport pentru afaceri).

Metodologie

Pentru a încuraja participarea activă, sesiunile au fost ținute în limba preferată de participanți (rusa sau româna), fiind asigurați că remarcile sunt confidențiale și nu vor fi atribuite persoanelor (citate ale anumitor persoane, sunt incluse doar cu permisiunea acestora), numele persoanelor nu au fost notate și sesiunile cu transnistreni s-au desfășurat în Tiraspol, evitând necesitatea participanților de a se deplasa la Chișinău (ceia ce poate crea probleme cu administrația). Principiul de bază a fost „Nu dăuna”.

Discuțiile au fost structurate în așa fel încât să încurajeze participanții să participe pe deplin. Principalele teme abordate: dacă separarea reprezintă preocuparea cheie, în ce constau principalele probleme ale separării, cum pot fi reduse aceste probleme și, dacă a existat pe ambele maluri o insuficiență de modalități de consolidare reciprocă a bunei înțelegeri. În Transnistria, întrebarea sensibilă privind forma pe care ar putea să o aibă o posibilă

reglementare a fost cercetară activ, luând în considerare predominarea viziunii oficiale că Transnistria este o republică independentă. La sesiunile de grup participanții transnistreni nu erau preocupați de întrebarea dacă o Transnistrie independentă poate fi viabilă; se presupunea că unii membri ai grupului ar putea raporta administrației ce au spus alții.

La sfârșitul fiecărei sesiuni, moderatorul rezuma ideile propuse pentru a permite modificarea sau completarea acestora pe loc.

Ideile generate de focus grupuri au fost validate într-o vizită ulterioară în Moldova/Transnistria (9-10 martie 2011), când rezultatele au fost prezentate unor reprezentanți ai grupurilor (șase oameni din Tiraspol, șase din Chișinău). Ideile au fost, de asemenea, validate prin intermediul întâlnirilor cu actori și specialiști atât la Chișinău, cât și la Tiraspol, o sesiune de validare la Londra pe 21 martie 2011 și, de comentarii ulterioare ale specialiștilor.

Interviuri informative cheie:

(Nu includ participanții focus grupurilor)

Interviurile au fost realizate la Chișinău-Tiraspol la 24-29 Ianuarie, 28 Februarie-2 Martie, 7-10 Martie 2011, și la Berlin 25-6 Februarie

Chișinău

Hubert Duhot, Delegația UE în Moldova

Victor Munteanu, Manager de Proiect, Suport Acordat Măsurilor de Consolidare a Încrederii, UNDP

Vlad Kulminski, Coordonator de Granturi, Suport Acordat Măsurilor de Consolidare a Încrederii, UNDP

Vasile Sova, fost Ministru al Reintegrării al R. Moldova (2002-6)

Victor Osipov, fost Vice Prim Ministru pe Probleme de Reintegrare al R. Moldovei (2009-10)

Eugen Karpov, Vice Prim Ministru pe Probleme de Reintegrare (din 2011)

Philip Remler, Șef, Misiunea OSCE în Moldova

Claus Neukirch, Vice Șef al Misiunii OSCE în Moldova

ES Berthold Johannes, Ambasadorul Germaniei în Moldova

ES Keith Shannon, Ambasadorul Britanic în Moldova

John Mitchell, Ministru-Consilier, Ambasada Britanică

HE Serjiy Pirojkov, Ambasadorul Ucrainei în Moldova

Victor Neagu, Banca Mondială, Moldova

Oazu Nantoi, Institutul de Politici Publice

Corneliu Ciurea, Institutul pentru Dezvoltare și Inițiative Sociale IDIS Viitorul

George Balan, Director, Biroul pentru Reintegrare

HE Valeriy Kuzmin, Ambasadorul Federației Ruse în Moldova

Alla Skvortsova, Șef, DFID

HE Marius Lazurca, Ambasadorul României în Moldova

Owen Masters, Expert, Măsurile de Consolidare a Încrederii, Consiliul Europei

Wolfgang Behrend, Șeful Secției Politice și Economice, Delegația UE

Libor Krkoshka, Reprezentant, BERD

Galina Selari, Director Executiv, Centrul pentru Studii Strategice și Reforme

Arcadie Barbarosie, Director Executiv, Institutul de Politici Publice

Udo Burkholder, Șef al Misiunii, Misiunea Uniunii Europene de Asistență la Frontieră în Moldova și Ucraina

Nicu Popescu, Cercetător, Consiliul European pentru Relații Externe

Tiraspol

Alexander Koroliev, Vice - Președinte, Transnistria

Valerii Litskai, fostul Reprezentant Politic (echivalentul la Ministru de Externe)

Sergey Simonenko, Vice Reprezentant Politic

Vitaly Ignatiev, Vice Reprezentant Politic

Iurie Ganin, Vice - Președinte, Camera de Comerț a Transnistriei

Oxana Alistratova, ONG Interacțiune

Andrei Safonov, Analist

Elena Bobcova, Economist

Anatoly Kaminsky, Speaker/ Președinte, Sovietul Suprem

Sergey Shirokov, Director, ONG Mdiator

Grigorii Volovoi, Director, Centru de Apărare a Drepturilor Omului, Bender

Berlin

Dr Andreas Wittkowsky, Departamentul Analiză, Center for International Peace Operations (ZIF)

Dr Dr Hans Martin Sieg, Consilier pe probleme de Politică Externă, Grupul Parlamentar CDU/CSU

Yana Zabanya, Analist, Inițiativa de Stabilitate Europeană (ESI)

Dr Anneli Gabanyi, fost specialist pe Moldova, Stiftung Wissenschaft und Politik

Felix Henkel, Europa Centrală și de Est, Friedrich Ebert Stiftung (FES)

Dr Christophe Israng, Șef al Departamentului, Europa Centrală de Sud și de Est, Caucaz, Asia Centrală, Cancelaria Federală

Dr Susan Stewart, Departamentul Rusia și CSI, Institutul German pentru Afaceri Internaționale și de Securitate (SWP)

Dr Patricia Flor, Reprezentantul Special pentru Europa de Est, Caucaz și Asia Centrală, Ministerul Afacerilor Externe a Germaniei

Alte orașe

Ambassador Miroslav Lačjak, Director Executiv, Rusia, Europa de Est și Asia Centrală, EEAS

Dr Stefan Wolff, Profesor, Securitatea Internațională, Universitatea Birmingham

Walter Kemp, Director, Europa și Asia Centrală, Institutul Internațional pentru Pace, Viena

Margareta Mamaliga, Open Society Institute, Londra

Bibliografie

Victoria Boian: *Taking stock and evaluation of financial assistance granted to Moldova by the European Union*, (Soros Foundation, Chisinau 2010)

Corneliu Ciurea: 'Problems of privatisations in Transnistria', *Report on preventing crises*, IDIS Viitorul, Chisinau, April-October 2010

Leonid Litra, 'Transnistria, a new opportunity to resolve or prolong the status quo', *Reporting on preventing crises*, IDIS Viitorul, Chisinau, April-October 2010

Elena Gorolova, Galina Selari, *Costs of Transdnestrian conflict and Benefits of its Resolution*, (IMPACT project, Chisinau 2009)

DFID, *Moldova Strategic Conflict Assessment*, (2006)

European Centre for Minority Issues, *Strengthening Links between Constituencies for a Constructive Settlement in Transnistria*, (Flensburg, Germany, no date)

European Commission, *The “Costs of Non-Moldova”*, (Brussels, 13 May 2008)

Imedia: Daily press review, News website: www.imedia.md

International Crisis Group, *Moldova’s Uncertain Future*, (Europe Report 175, August 2006)

Walter Kemp, *Bridge over the Dniestr: Confidence-Building Measures in Moldova*, (International Peace Institute, Vienna, March 2011)

Leonid Litra and Dumitru Rusu, *Opportunities in Moldovan-German relations*, (Institute for Development and Social Initiatives (IDIS) “Viitorul”, December 2010)

Denis Matveev, Galina Selari, Elena Bobcova, Bianca Szeke eds, *Moldova-Transdnestria, working together for a prosperous future, 3 volumes—economic, social and negotiation issues*, (Editura cu drag, Chisinau 2009)

New Age (Transnistria) and CBS-AXA (Moldova), *The perception of Moldova’s and Transnistria’s residents towards Russia, the West and each other*, (2009)

Nicu Popescu and Andrew Wilson, *The limits of Enlargement: European and Russian power in the troubled neighbourhood*, (European Council on Foreign Relations, 2009) **Radu Vrabie, *EU role in the settlement of the Transnistrian conflict*, (Association for Foreign Policy, Chisinau, 2010)**

John Beyer, *In search of a Settlement for Moldova’s Breakaway Region*, (St Antony’s International Review 6, no. 1, 2010): p165-87

Tony Vaux and Jan Barrett, *Conflicting Interests, Moldova and the Impact of Transdnestria*, (Humanitarian Initiatives/DFID, 2003)

US Congress, ‘Will Russia End Eastern Europe’s Last Frozen Conflict?’ *Report to Committee on Foreign Relations*, February 8, 2011 ww.gpo.gov/sfsys. Accesat pe 1 mai 2011

Această lucrare a fost elaborată cu suportul financiar al UE. Saferworld își asumă responsabilitatea exclusivă pentru conținutul acestei lucrări care nu reflectă neapărat poziția Uniunii Europene.

Activitatea Saferworld se axează pe prevenirea și reducerea conflictelor violente, precum și pe promovarea abordărilor ce țin de cooperare în domeniul securității. Saferworld colaborează cu guverne, organizații internaționale și societatea civilă pentru a încuraja și susține politici și practici eficiente prin intermediul advocacy, cercetare și dezvoltarea politicilor, și prin susținerea activităților altora.

Pe fotografia de pe copertă este reprezentat un șofer din Transnistria care cumpără pepeni verzi de la un fermier moldovean pe șoseaua Chișinău-Dubăsari, 17 august 2006. Această poză ne-a fost oferită de

© CLAUS NEUKIRCH/OSCE

Saferworld
The Grayston Centre
28 Charles Square
London N1 6HT, UK

Phone: +44 (0)20 7324 4646

Fax: +44 (0)20 7324 4647

Email: general@saferworld.org.uk

Web: www.saferworld.org.uk

Registered charity no. 1043843

A company limited by guarantee no. 3015948

ISBN 978-1-904833-62-8